...ОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

...УРЯАД ҮНЭН

№ 115 (11713)
1968 оной
майн 18,
суббото

сэн 2 мүнгэн

...Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...БУРЯТИИ ...ДА ҮНЭН ХОНИШОДОЙ МҮРЫСӨӨН

...ДЭНЭР ТҮРҮҮЛНЭ

...жалай халуун хаһа — ...абалга, үбэлжэлгэ үн... ...шодой олохон бригада... ...ад үнэн», «Правда Бу... ...етэнүүдэй болон «Бай... ...лай шангуудай түлөө ... социалис мүры... ...сожо, ажалдаа амжал... ...мүнөө хонин һүрэгүү... ...гээр зүһаланда гарга... Зуун эхэ хонин бүри... ...ээнһээ олон хурьга ...байһан түрүү хонишо... ...оро үгтэһэн списогһоэ ...ю. Энэ список соо ...урьгадые амжалтатай... ...байһан хонишодой нэ... ...үй.

...ын хонишодой дунда ...социалис мүрысөөе ...ябаһан хүнүүд тушаа ...аар дурдаха шухала. ...ой Яруунын совхозой ...ыгырович Бадмаевай ... Энэ бригадын хо... ...дэхи жэлээ ажалдаа ...лана. Цыдып Бадмае... ...ихид 1965 ондо 100 ...бүриһөө 107 хурьга, ...106 хурьга, 1967 он... ...ьга, мүнөө жэлдэ 113 ...үүлһэн байна.

...хонишон Ц. Д. Бад... ...үлһэн хурьгадайнгаа ...үлгаар хизаарладаг... ...аа мандагар томо бол... ...ые оролдодог. Эндэхи ...5 ондо хурьган бүхэ... ...түр 24 килограммда, ...— 26 килограммда, ...28 килограммда хүр... Бригадын хонишод мүнөө жэл хурьгадаа һайса түл... жүүлхые оролдоно.

Цыдып Дылгырович хонидойнгоо нооһо ехээр ургуулхын тула хаба шадал соогоо оролдожо ябадаг. Жэшээнь, 1965 ондо хонин бүриһөө 3,8 килограмм нооһо хайшалһан байбал, энээнээ 1966 ондо 4 килограммда, нёдондо 4,3 килограммда хүргэһэн байна.

Нүхэр Бадмаевай бригадын хонишод зоотехническэ эрилтэнүүдые мэдэдэг, ажалдаа түрүү дүй дүршэл хэрэглэдэг, бригадаяа ажахын тоосоондо оруулһан хадаа бүхы ажал хүдэлмэреэ саг болзор соонь, һайн шанартайгаар хэдэг. Тиимэһээ тэрэ жэл бүри амжалта туйлана.

Ахалагша хонишон нүхэр Бадмаевай дүй дүршэлые шудалжа, ажалдаа нэбтэрүүлхэ шухала. Яруунын совхозой, бүхы аймагай олохон хонишод тэрэнэй дүй дүршэлөөр һонирхоно. Республикын газетэнүүдэй, «Байгал» журналай редакцинууд энэ бригадын дүй дүршэлые согсолон, Буряад ороной хонишодто дамжуулхаар шиидэнхэй.

Энэ мүрысөөндэ шалгарһан олохон хонишод магтаалда хүртэхөөр. Тэдэнэй тоодо Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхозой хонишон М. Е. Мясников, Захааминай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Д. Г. Норбоев, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой хонишон Д. Чимитов, Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон Б. Р. Банзаракцаева. Борьёогой совхозой хонишон Д. Ц. Дуринов болон бусад олониие нэрлэжэ болоно. Мүнөө жэл үбэлжэлгын хэды хүшэр хүндэ байбашье һаань, республикымнай түрүү хонишод ажал хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэжэ, хурьга абалгаяа, түлжүүлгэеэ һайнаар үнгэргэжэ байнхай.

Хонишодой хэхэ хүдэлмэри үшөө ехэ. Тэдэнэр эгээн түрүүн хурьгадаа һайнаар түлжүүлжэ, эхэһээнь таһалтараа тэдэнэйнгээ шэгнүүр ехэ болгохые оролдохо байна. Гадна тэдэнэр хонидоо эмхитэйгээр зүһаландань гаргажа. хурьгадаа хүйтэ абхуулангүй адуулхые оролдохо болоно.

«Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй, «Байгал» журналай шангуудай түлөө дэлгэрһэн хонишодой социалис мүрысөөнэй дүнгүүд хурьгадые эхэһээнь таһалһан хойно, августын нэгэн болотор гаргагдаха юм. Хурьгадайнгаа шэгнүүр бүри ехэ болгожо, бригада бүхэнэй туйлаһан амжалта үшөө арьбадхаха саг хонишодто үшөөл бии гээшэ.

Хонишоднай нооһо ехээр хайшалхын тула урдаа ехэ зорилгонуудые табинхай. Нооһо хайшалха талаар соносхогдоһон мүрысөөнэй дүнгүүд колхоз, совхозуудта нооһо хайшалалгын эртэ дүүрэхэшье һаань, сентябриин нэгэн болотор гаргагдаха. Имэл дээрэһээнь республикымнай хонишод нооһо хайшалалгадаа һайнаар бэлдэхэ, хонидоо тамир тэнхээтэй болгожо. нооһыень түргөөр хөөбэрилүүлхэ болоно.

100 эхэ хонин бүриһөө 100, бүришье олон хурьга түлжүүлжэ, социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябаһан хонишод

Бадмаев Ц. Д.	Яруунын совхоз	113
Доржиев Б.	«Искра» колхоз (Улаан-Үдэ)	106
Мясников М. Е.	«Искра» колхоз (Улаан-Үдэ)	105
Норбоев Д. Г.	XXII партсъездын нэр. колхоз (Захаамин)	105
Чимитов Д.	«Эрдэм» совхоз	104,9
Банзаракцаева Б.	Карл Марксын нэр. колхоз (Сэлэнгэ)	103,3
Дуринов Д. Ц.	Борьёогой совхоз	103
Доржиев Д. Ц.	«Одон» совхоз	103
Потемкин А. Е.	Онохойн совхоз	102,2
Шойбонов Г. Ц.	Ленинэй нэр. колхоз (Түнхэн)	102
Измайлов Г. Н.	«Дружба» колхоз (Улаан-Үдэ)	102
Ерофеев В. Ф.	Онохойн совхоз	102
Мункоев Л. Д.	«Заречный» совхоз	101,6
Цыремпилова Г. Г.	«Коммунизм» колхоз (Зэдэ)	101,3
Сидоров Д. Е.	«Победа» колхоз (Бэшүүр)	101
Парашютинский Г. П.	Ленинэй нэр. колхоз (Зэдэ)	100,7
Скворцов Г. Н.	Дээдэ-Тайлсын совхоз	100,6
Романова В. Г.	Сэлэнгын совхоз	100
Надиев И.	Яруунын совхоз	100
Тарадаев Н.	«—« —«—	100
Цыбиков Т.	«Эрдэм» совхоз	100
Яньков Ф. Н.	Ленинэй нэр. колхоз (Захаамин)	100
Жамбалов Д.	«Первомайский» совхоз	100
Гарифулина Г.	Октябриин 50 жэлэй нэр. совхоз	100
Гомбоев Н. Ч.	«Коммунизм» колхоз (Зэдэ)	100
Пластинин Г. В.	«Дружба» колхоз (Улаан-Үдэ)	100
Гордеев А. Г.	—«— —«— —«—	100
Доржиев Р. Х.	Үдын совхоз	100
Ринчинов Б. Д.	«Дружба» колхоз (Ярууна)	100

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Яруунын совхозой түрүү хонишон Цыдып Дылгырович Бадмаев. Н. ДАМБАЕВАЙ фото.

Агууехэ үеын хүгжэм

РСФСР-эй композиторнуудай хоёрдохи съезд дүүрэбэ

МОСКВА. (ТАСС-ай корр.). Совет Россин хүгжэм коммунизмын агууехэ үзэл сурталаар, Ленинэй захяа заабаринуудаар, совет хүнүүдэй ажалай баатаршалгаар зоригжуулагдадаг байгаа, зоригжуулагданашье. Москвада, Композиторнуудай бүхэсоюзна байшан дотор болоод мүнөөдэр дүүрэһэн РСФСР-эй композиторнуудай хоёрдохи съезд энэ ушарые дахинаа гэршэлэн харуулба.

Россин хүгжэмшэдэй ехэ эдэбхиие, коммунизмын арюун һайхан үзэл сурталда тэдэнэй үнэн байһые съезд харуулаа. «Россин хүгжэмэй мүнөөнэй байдал» гэһэн РСФСР-эй Композиторнуудай холбооной правлениин секретарь С. Баласанянай элидхэл тушаа 40 хүн үгэ хэлээ.

Совет хүнүүдэй сэдьхэл бодолой болбосорол дээшэлүүлхэ, баяжуулха хэрэгтэ манай хүгжэмэй искусство шухала үүргэ дүүргэнэ гэжэ съездын резолюци дотор хэлэгдэнэ. Партиин заабари, арадай заншал баримталһанай үндэһөөр, социалис реализмын онол арга хэрэглэһэнэй ашаар, автономито республиканууд, областьнуудта дуу, хүгжэм угаа ехээр һалбаран бадараа. Совет искусствын сурталда хабаатай гол ёһонуудай арюун сэбэр байхын түлөө шангаар тэмсэхэ хэрэгтэй гэжэ резолюци дотор тэмдэглэгдэнэ.

Коммунис общество байгуулагшадай хүндэтэ уялгые Совет Россин хүгжэмшэдэй нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ байһые съездын делегадууд КПСС-эй Центральна Комитедтэ эльгээһэн бэшэг дотороо элирхэйлэн мэдүүлбэд.

РСФСР-эй Композиторнуудай холбооной правлениин шэнэ гэшүүдые съезд һунгаба.

##ҺУРГУУЛИДА — БҮГЭДЭ НИИТЫН АНХАРАЛ

Гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэроссин зүблөөн Москвада майн 15-да эхилһэн. Энэ зүблөөн һургуулинуудай мүнөөнэй эгээл шухала зорилгодо—Россин Федераци доторхи бүхы залуушуулда дунда эрдэм олгохо хэрэг бэелүүлхэ асуудалда зорюулагдаа.

РСФСР-эй гэгээрэлэй министр **А. И. Данилов** элидхэл хээ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. И. Воронов, КПСС-эй ЦК-гай Эрдэм наукын, һургуулинуудай таһагые даагша С. П. Трапезников, СССР-эй гэгээрэлэй министр М. А. Прокофьев, СССР-эй Педагогикын эрдэмэй академиин президент В. М. Хвостов, автономито республикануудай гэгээрэлэй министрнүүд, һургуулиин директорнүүд, промышленна предприятинуудай, колхозуудай, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, райгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр болон бусад зүблөөндэ хабаадаба.

• • •

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Ехэ зал соо гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэроссин зүблөөн хоёр үдэрэй туршада болоод, майн 16-да дүүрээ. 1970 он болотор залуушуулые бүхыдэнь дунда һургуулитай болгожо гол түлэб дүүргэхэ гэһэн партиин XXIII съездын тогтоолые Россин Федерациин гэгээрэлэй эмхи зургаанууд ямараар дүүргэжэ байнаб гэһэн асуудал зүблөөн дээрэ хэлсэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай Эрдэм наукын ба һургуулинуудай таһагые даагша **С. П. Трапезников**, РСФСР-эй дээдэ, тусхай дунда һуралсалай министр **В. Н. Столетов**, һургуулинуудай, промышленна предприятинуудай директорнүүд, арадай гэгээрэлэй мэргэжэлтэд зүблөөн дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

Һургуули тухай 1966 ондо парти, правительствын гаргаһан тогтоолой һүүлээр гэгээрэлэй асуудалнуудта олониитын зүгһөө һураггүй ехэ анхарал хандуулагдадаг болоо гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. Тэрэ анхаралаа бүри шангадхаха, тиихэдээ багшанар тухай, һургуулида политехнизаци бэелүүлхэ тухай, гэгээрэлэй бусадшье шухала асуудалнуудта гол анхарал табиха хэрэгтэй.

Зүблөөнэй дүн гаргахадаа, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. И. Кочемасов республика дотор бүгэдэ ниитын дунда һуралсал бэелүүлхэ бүхы арга боломжо бии гэбэ. Гэхэтэй хамта республика, район бүхэнэй бодото байдалые хараада абажа, бүгэдэ ниитын дунда һуралсал бэелүүлхэ шухала. Энэ хэрэгые гансашье дунда һургууляар бэшэ, мүн техникумүүдээр, тусхай дунда һургуулинуудаар, үдэшын ба заочно һургуулинуудаар дамжуулан бэелүүлхэ шухала гэбэ.

(ТАСС).

МАЛШАДАЙ АМЖАЛТА

Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлхын тула колхозоймнай гэшүүд эршэмтэйгээр тэмсэжэ байна. Энэ мүрысөөндэ артелиин шубуушад эрхимлэнэ. Коммунистка Евдокия Гавриловна Калашниковагай ударидадаг тахяагай фермынхид үндэгэ абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ. Энээнэй ашаар колхознай гүрэндөө 190 мянга гаран үндэгэ худалдажа, жэлэйнгээ түсэб майн 25 хүрэтэр сүм дүүргэхэ аргатай болонхой. Мүнөө шубуушаднай 5 мянган дальбараа абаад, һайнаар дэгжээжэ байна.

Колхознай гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб болзорһоо урид дүүргэбэ. Бэлэдхэлэй пунктда 500 центнер һайн шанартай мяхан худалдагдаа. Бүхы худалдагдаһан мяханай гурбанай нэгэ хубинь гахайн мяхан юм.

Һаалишаднай мүн лэ оролдосотойгоор ажаллажа, гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдэхээр хараалагдана. Манай түрүү һаалишад Татьяна Григорьевна Калашникова, Елена Деевна Русина гэгшэд үнгэрһэн 4 һарын туршада дааһан үнеэн бүриһөө 1000 гаран килограмм һү һаагаа. Колхознай бүхыдөө энэ үедэ үнеэн бүриһөө 741 килограмм һү һаажа шадаа.

П. ГОРБУНОВ.
Улаан-Үдын аймагай «Восход» колхозой түрүүлэгшэ.

...ПОЛИНУУД ДЭЭРЭҺЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

...ТЫН ТАРИЛГА ДҮҮРЭЭ

...ай колхоз, совхозууд эдэ үдэрнүүд ...рижа дүүргэбэ. Бүхыдөө 37 мянга ...энэ үнэтэ ургамал таригдаа.

...а дүүргэһэн тухайгаа эгээл түрүүлэн ..., Торнин, Борьёогой совхозууд, «Ком... ... Банзаровай, Ленинэй нэрэмжэтэ ...сэбэ.

...рилгаяа эрхим шанартайгаар үнгэр... ...а уһалха, үтэгжүүлхэ хэрэгтэ ехэ ан... ... байха юм. Тарилгын эхэнхи ху... ...н 27 мянган гектар шэниисэ нарин ...хэрээһэлүүлэн таригдаа. 1500 гектар ...неральна үтэгжүүлгэ, аммиагай уһан ...рилгын урда тээ 1790 гектар таряа...

...да тээ, тарилга хэхэ үедэ хүйтэн бай... ...ын үндэһэлөөгүй байшоо. Харин мү... ...алхын гаража байха үедэ буртаг но... ...н үндэһэнүүд бултайба. Мүнөө тэ... ...рэнь үгы хэхын тула хаа хаанагүй ...логдожо захалаа.

А. ЛАБЫГИН,
...аймагай үйлэдбэриин управлениин главна агроном.

• • •

ТҮНХЭН. Эртын тарилга дүүргэһэн тухайгаа элидхэһэн ажахынууд үдэрһөө үдэртэ олошорно. Майн 16-да «Сибиряк», «Маяк» колхозууд, Туранай, Саянай совхозууд шэниисээ тарижа дүүргэнхэй.

Энэ жэл шэниисэ бүхыдөө хэрээһэлүүлэн, нарин зуруудтайгаар таригдаа. 9 мянгаад гектар таряалан минеральна үтэгжүүлгээр, аммиагай уһаар шанаржуулагдаһан байна.

Эртынгээ тарилга дүүргэһэн ажахынууд хартаабхаяа тарижа захалаа. Бүхыдөө энэ жэлдэ 800 гектарта хартаабха таригдаха юм. Ажахы бүхэндэ хартаабха ургуулха оньһожоруулагдамал тусхай звено бии. Хартаабха тариха газарта мүн лэ аммиагай уһан оруулагдана.

Буртаг ногоонтой тэмсэхын тула жэл бүри тарилгаяа борнойлдог болонхойбди. Байгша ондо адагынь 10 мянган гектар шэниисын ургаса борнойлогдохо юм. Энэ хүдэлмэридэ кукурузын тарилга борнойлдог борнойнууд хэрэглэгдэнэ.

В. СЕРЕБРЕННИКОВ,
үйлэдбэриин управлениин начальник.

• • •

ХЯАГТА. (Телефоноор абтаба). Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд орооһо таряанай эртын тарилга 8 үдэрэй туршада дүүргээ. Эндэхи механизаторнууд хамта дээрээ 3020 гектарта шэниисэ, тэрэнэйнгээ 70 процентые хэрээһэлүүлэн тариһан байна.

Энэ ажахыда 16 агрегат хүдэлнэ. Тэдэнэй дундаһаа Ю. Бурдуковскиин хүтэлбэрилдэг тракторно-таряан ажалай бригадынхид 1155 гектарта шэниисэ 7 үдэр тарижа, аймаг, колхоз дотороо түрүү һуурида гараа. Тус бригадын механизаторнууд—В. Бурдуковскиин, И. Игумновай даадаг агрегадууд үдэр бүриингөө даабариие 160—170 процент дүүргэнэ.

Мүн тиихэдэ Сагаан-Шулуутын Н. Цыдыпыловэй, Шара-Толгойн тракторно-таряан ажалай бригадын механизаторнуудай, автомашинын жолоошод П. Унагаев, В. Максимов, В. Назимов гэгшэдэй эрхимээр ажаллаһые онсолон тэмдэглэхээр.

Д. ДУГАРОВ,
манай корр.

...икын колхоз, ...удта хабарай ...ын хэр зэргэ ...байһан тухай ... майн 13-най ...мэдээн

...(дүүргэлтэ процентээр):

	Бүхыдөө	Шэниисэ
...ай	23	44
...	50	78
	31	66
	7	25
	40	63
...ай	25	73
...н	39	54
...нин	36	70
	17	29
	30	53
...бэрэй	36	59
	46	80
	42	69
...н	55	84
	26	42

О

Сергей Максимович Кривошеев Хоринн аймагай Үдын совхоздо хори гаран жэлэй турша соо механизатораар ажаллана. Мүнөө жэл хабарай тарилгада хабаадалсажа байнхай. Энээнэй агрегат халаанайнгаа даабари ходо үлүүлэн дүүргэнэ.
Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ШУБУУШАДАЙ ЖЭШЭЭ

КАБАНСКЫН АЙМАГ. Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь уридшалан дүүргэхээр шиидэһэн Кабанскын совхозой малшад энэ оной нэгэдэхи кварталай түсэбые болзорһоонь урид дүүргээд, хахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхын түлөө тэмсэнэ. Илангаяа совхозой шубуушад амжалтатай. Апрелиин 20 болотор совхоздо 350 мянган нугаһанай дальбараа абтаа.

Эртүүр дэгжээгдэһэн дальбараануудынь үнгэрэгшэ һарада гүрэнлэ худалдагдаад байна. Тахяашад А. Л. Шапова, А. С. Мертвецова, А. Г. Власова гэгшэд һайнаар хүдэлжэ, мүрысөөндэ шалгарна.

А. БУСУРМАНОВ.

УРАЛАН НАРИЖУУЛАГШАДАЙ ХУБИТА

Үйлэдбэриин арга боломжо элирүүлэн хэрэглэжэ, табан жэлэй аша туһада зорюулха гэжэ Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай хүдэлмэришэд эрмэлзэнэ. Вольфрам, молибденэй руда малтан абаха гүрэнэй түсэб, табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын тула абаһан социалис уялгаяа бэелүүлхэ хэрэгтэ комбинадай коллективэй хүсэ шадал зорюулагданхай.

Шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ талаар һүүлэй үедэ эндэ горитой тэмсэл ябуулагдана. Научно-техническэ бүлгэмэй гэшүүд, уралан нарижуулагшад үйлэдбэриин олон шухала асуудал шиидхэн, шэнэ техникэ хэрэглэхэ, бии байһан түхеэрэлгэеэ нарижуулан һайжаруулха гэжэ оролдолго гаргана. Үнгэрһэн жэлэй туршада уралан нарижуулгын 398 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар 362 мянган түхэригэй алмалта хэгдээ.

Холтосоной руднигта автомат аргаар хүдэлдэг тягова подстанци ашаглалгада тушаагдаһан, оньһон гурбан түхеэрэлгэ тодхогдоһон байна.

НТО-гой гэшүүд болон уралан нарижуулагшад рудагай шанар һайжаруулха, тэрэниие зүбөөр шанаржуулха арга боломжо тодорхойлно. Тэдэнэй үүсхэлээр Юнхэрэй уурхайн руда шанаржуулха туршалга хэгдэһэн юм. Тэрэнь һайн үрэ дүн харуулаа. Шанаржуулга хэхэ, мүн руда сэбэрлэн угааха прибор бүтээгдэжэ байна. Һаяын сагта тус прибор хэрэглэгдэжэ эхилхэ юм. Тиихэдээ хэдэн арбаад мянган түхэригэй вольфрамай концентрат абаха арга олдохо.

Хэрбээ урдань уралан нарижуулагшад тус тустаа ажаллажа, ямар нэгэн арга бэдэрдэг байгаа һаа, мүнөө бүлэг бүлэг болон хамтаржа, хамтын хүсөөр олон асуудал шиидхэнэ. Эдэбхитэйшүүлэй бригада цех бүхэндэ бии. Хамтаараа зүбшэн хэлсэжэ, зүб шиидхэбэри олобол, үйлэдбэридэ ашатуһатай. Комбинадай уралан нарижуулагшад В. И. Ленинэй түрэһэнһөө хойшо үнгэрхэ 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй фонд байгуулха гэһэн үүсхэлые дэмжээд, өөһэдынгөө туһа нэмэри оруулжа байна.

Комбинадай управлениин инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд Березнов, Игумнов, Дашиев, Миронов, Андреев гэгшэдһээ бүридэһэн эдэбхитэйшүүлэй бригада хэдэн дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, 89 мянган түхэригэй алмалта хэхэ арга олгоо. Холтосоной руднигай инженернүүд Хилханов, Минаков, Микетков газар малтаха шэнэ арга дурадхаһан байна. Шэнэ арга хэрэглэһэнэй ашаар 14 мянган түхэригэй арьбалалта хэгдээ.

А. БУТИН.
Закаменск.

ТҮГЭСХЭЛЭЙ ХЭШЭЭЛНҮҮД ҮНГЭРГЭГДЭНЭ

Мухар-Шэбэрэй аймагай колхоз, совхоз, предприяти болон эмхи зургаануудай дэргэдэхи политическэ hуралсалай түгэсхэлэй хэшээлнүүд мүнөө үнгэргэгдэжэ байна. Пропагандист бүхэн түгэсхэлэйнгөө хэшээлдэ жэлэй дүнгүүдые согсолжо, hурагшадтай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Олонхи коммунистнууд болон комсомолшууд жэл соо үзэhэн материалнуудаа hайса ойлгоhоноо харуулаа.

Суулгын совхозой 3-дахи отделенидэхи марксизм-ленинизмын үндэhэ hуури 1-дэхи жэлээ шудалха политhуралсалые пропагандист Б. Ж. Жамбалов хүтэлбэрилнэ. hаяшаг эндэ түгэсхэлэй хэшээл үнгэргэгдэжэ, жэлэй туршада үзэhэн материалнуудаа hайса ойлгоhоноо hурагшадынь эрхим hайн, удха түгэлдэр харюугаараа гэршэлэн баталаа. Жэшээлхэдэ, тус совхозой түрүү тугалшан Балмасу Базарсадаевагай харюусажа байхые шагнахада баясамаар бэлэй. Үзэhэн темэ бүхэнэйнгөө гол түлэб удхые тайлбарилhан тусхай конспектэй. Хүбхэгэр зузаан номуудай хуудаhануудые иража, үзэhэн темэеэ бэдэржэ байха огто хэрэггүй бшуу.

Гадна тус совхозой МТМ-гэй дэргэдэхи политhуралсалай (марксизм-ленинизмын үндэhэ hуури 1-дэхи жэлээ шудалха hургуули) пропагандист И. В. Перевалов, «Эрдэм» совхозой пропагандист К. П. Мельгина (дунда hургуулиин багша), «Коммунизм» колхозой пропагандист К. Г. Ревенский гэгшэдэй хэhэн түгэсхэлэй хэшээлнүүд яhала урагшатайгаар үнгэржэ, hурагшадынь политическэ эрдэмээ эли бодо дээшэлүүлhэн байна.

Май hарын хорёодоор бусадшье ажахынуудай дэргэдэхи политhуралсалай түгэсхэлэй хэшээлнүүд үнгэргэгдэжэ дүүрэхэ юм.

Ц. ЗАМБАЛАЕВ.

ЭНЭ ШИНИИ ПАРТИЙНА ДААБАРИ, КОММУНИСТ[...]

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

«МАНАЙ ЗАЛУУШУУЛЫЕ — эдир хүдэлмэришэд ба колхозникуудые, Совет Армиин, Флодой сэрэгшэдые, дээдэ hургуулинуудта hурагшадые — оронойнгоо нийтэ болон политическэ ажабайдалда улам эдэбхитэйгээр хабаадуулхын тула хэгдэдэг хамаг хүдэлмэри өөрымнай зорилго гээд парти тоолодог», — гэжэ Л. И. Брежнев КПСС-эй московско городской организациин 19-дүгээр конференци дээрэ хэлээ hэн.

Нээрээшье хүдэлмэришэд, таряашадтай хамта коммунизмын түлөө тэмсэн ажаллахадаа, хүбүүд, басагаднай хүмүүжэнэ, хатуужана гээшэ ааб даа. Тиимэл хадань бидэ залуушуулые ажал дээрэнь хүмүүжүүлхые шухалада тоолонобди.

Манай Зэдын аймаг — мал ажалтай республикын томохон аймагуудай нэгэн гээшэ ааб даа. Тэрэ саанаа хони үсхэбэрилхэ hалбаринь шухала болонги. Мал ажалhаа гадна, манай аймаг таряан ажал эрхилдэг. Тарянаймнай газар бүхы дээрээ ерэн хоёр мянган гектарhаа үлүү юм. Тиимэ тула ямаршье ажалдамнай залуушуулай олоороо хабаададаг байhанинь ойлгосотой.

Партиин райкомой хүдэлмэрилэгшэд ажахынуудаар ябаха зуураа комсомольско организацинуудай ажабайдал hонирходог, тэдээндэ туhаламжа үзүүлдэг юм. Комсомолой ажалтай холбоотой асуудалнууд партийна комитедүүдэй зүблөөн дээрэ саг соогоо табигдадаг. Илангаяа партийна эхин организацинууд залуушуулай байдалда ехэ анхарал хандуулдаг. Теэд ондоошье байха аргань үгы ааб даа: ургажа ябаа үетэнииe хүмүүжүүлгэ, комсомолые ударидалга — партийна хүдэлмэриин шухала нэгэ хубинь ха юм.

Аймаг доторнай комсомолой табяад шахуу эхин организаци тоологдоно. Тэдэмнай 2722 гэшүүдтэй юм. Тэдэнэй мянганиинь хүдөө ажалда, зургаан зуугаад гараниинь промышленностьда, дааадынь барилгада хабаадана. hургуулинуудта, СПТУ-да комсомолшууд олон ааб даа.

Торинин совхоздо, «Мир», «Коммунизм», Ленинэй болон Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозуудта зуун дүшэнhөө хоёр зуу хүрэтэр ВЛКСМ-эй гэшүүд хүдэлдэг. Иимэ томо организацинуудай хажуугаар жэжэхэнүүдшье, 15-hаа 30 хүрэтэр комсомолшуудтай эмхи зургаануудшье бии даа. Теэд хаанашье комсомолшуудай халуун зүрхэн аб адли эршэтэйгээр сохилхо ёhотой бшуу.

Комсомолой организацинууд В. И. Ленинэй зааhанай ёhoop, мүнөөдэрэй эрилтэнүүдые хараадаа абан, бүхы хүдэлмэреэ бүтээхэ зэргэтэй. Залуушуулай коммунис союз хадаа гэгээрэл, hуралсал болон хүмүүжэлээ хүдэлмэришэд, таряашадай ажалтай холбохо уялгатай, hургуулинуудайнгаа хана гэтээд лэ, коммунисном дэбтэрнүүдые уншалгаар хизаарлаха ёhогүй гэжэ В. И. Ленин hургадаг hэмнай. Ажал хүдэлмэри дээрээ, тэндэл залуушуулнай ёhотой коммунистнар болон ургаха бшуу.

Бидэ залуушуулые хүмүүжүүлхэдээ, комсомолой хүдэлмэриие ударидахадаа, агуу багшын нангин hургаалhаа hабагша татанабди. Юундэб гэхэдэ, хүбүүд, басагаднай ниитэдэ туhатай ажалла ябахадаал, совет хүнэй эрхим моральна шэнжые бэедээ шэнгээдэг шуу.

Манай аймагай комсомолшууд түүхынгээ хуудаhые олон hайн хэрэгүүдээр шэмэглээ. Партийна организацинуудай хүтэлбэри доро залуушуулай дунда хүмүүжүүлхы хүдэлмэреэ улам хурсадхаа. Тиигэжэ комсомолой зэргэдэ үнгэрhэн жэлэй туршада түрүү залуушуулай дундаhаа 1020 хүн абтаа. Колхоз, совхозуудай, hургуулинуудай, элдэб зургаануудай комсомолшууд ниитын болон үйлэдбэриин ажалда бүри эдэбхитэйгээр хабаададаг болонхой. Жэшээнь, «Мир» колхозой комсомолой организаци Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахые уряалжа, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой комсомолшуудые мүрысөөндэ уриба. Энэ үүсхэлыень аймагай залуушуул нэгэн дуугаар дэмжээ. Залуу hаалишад, хонишод, механизаторнууд хоорондоо мүрысэжэ эхилбэ.

Люба Шадринагай, Валя Шишмаревагай, Дари Убугуновагай, Нина Гармаевагай, Рафиса Абдульзяновагай, Цырен-Дондог Норбоевой болон бусад залуу малшадай нэрэнүүд аймаг доторoo суута гаранхай. Комсомолой гэшүүд Виктор Шадапов, Валерий Братущенко, Евгений Белых, Дамба Дондоков болон бусад залуу механизаторнууд аймагайнгаа комсомольско организациин омогорхолынь гээшэ.

Залуушуулай дунда үзэл сурталай талаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэмжээн hураггүй дээшэлээ. Энэ хэрэгтэ уран hайханай самодеятельность, элдэб hонирхолтой темээр үнгэргэгдэдэг диспут, тусхай үдэшэнүүд, дайшалхы алдартай газарнуудаар, партизанuудай зүргэнүүдээр аяншалга, граждан болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнуудта хабаадагшадтай уулзалга гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулганууд горитой үүргэ дүүргэдэг юм.

Мэргэжэлтэдэй мүрысөөн гээшээр залуушуул яhала hонирходог. Спортивна мүрысэлгэтэйгөөр залуу хонишодой, hаалишадай, механизаторнуудай зүблөөнүүдые үнгэргэлгэ манда заншалта хэрэг болонхой. Спорт үргэнөөр дэлгэрхэдээ, залуушуулай амаралтые зүбөөр эмхидхэлгэдэ туhална, залуушуулые элишье талаhаань хатуужуулна.

Мүнөөдэрэй шухала зорилго хадаа хүдөө ажахын үйлэдбэриин культурые дээшэлүүлгэ, ямаршье хүдэлмэридэ эстетикэ нэбтэрүүлжэ, залуу хонишодой, hаалишадай, механизаторнуудай сэдьхэлдэ ажалай романтикын мэдэрэл түрүүлгэ болоно. Энэ хадаа комсомолой хэрэг ааб даа.

Гэбэшье комсомолой хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэлгэ партийна организациин анхаралhаа дулдыдадаг. Теэд партийна организацинууд комсомолой хүдэлмэриие хайшан гээд ударидаха ёhотойб? Манай hанахада, комсомолой хүдэлмэридэ залуу коммунистнарые хабаадуулха хэрэг тоодоггүй байhанhaa гу, али партийна үүсхэлэй багадаhанhaa гол дутагдалнууд тохёолдодог. Имагтал комсомолой хүтэлбэрилхы кадрнуудые бэлдэлгэhээ эхилжэ комсомолой хүдэлмэриие hайжаруулха шухала. Иигэжэ КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүд соошье хэлээтэй, ажабайдалшье энээниие гэршэлнэ.

Жэшээнь, Торинин совхоздо, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо комсомолой хүдэлмэри гоо hуларшаhан байгаа. Тэндэ hанахадаа нэгэ суглаа хээд лэ, бүридхэлөөшье алдажархинхай, комсомолой билет hэлгэлгэндэшье бэлэдхэл ябуулаагүй байшоо. Харин ВЛКСМ-эй комитедэй секретарьнараар залуу коммунистнуудые hунгаhанhаань хойшо комсомолой хүдэлмэри эли бодо hайжараа. Коммунистнар Михаил Климов, Павел Иванов гэгшэд шадамарааршье, дуратайгааршье комсомолой хүдэлмэри ябуулна. «Мир» колхоздошье парткомой анхаралай ашаар комсомолой хүдэлмэри мүн лэ hайжаранги.

hүүлэй үедэ ВЛКСМ-эй комитедүүдэй секретарьнараар зургаан залуу коммунист дэбжүүлэгдэнхэй. Энэ яhала hайн ааб даа, зүгөөр комсомолой кадрнууд тухай анхарал гансал энээгээр хизаарлагдаха бэшэ бэзэ. КПСС-эй XXIII съездын зааhанай ёhoop, бидэ комсомолой хүтэлбэрилэгшэдые залуушуултай хүдэлхэ хэрэгтэ тэсэбэритэйгээр hургаха, эрдэмтэй, дүршэлтэй [...] үзэл сурталайнь тала[...] жуулха зэргэтэйбди. Ган[...] hон үгөөр hургаха бэ[...] парткомуудай секретар[...] Субанов, С. Д. Григо[...] Дабаев, И. А. Иванов [...] үргэлжэ ёhотой туh[...] дээрэнь үзүүлхэ шух[...]

Комсомолдо ганс[...] секретарьнар анхара[...] бэшэ юм ааб даа. Комсо[...] hалха, тэдэнэй зэрга[...] гээшые коммунист бүх[...] партийна даабаряни гэ[...] ха ёhотой. Өөрынгөө [...] эдир наhаяа hанан, ах[...] олоhон баян дүй дур[...] баалдахаhаа hайн hай[...] коммунистда байха [...]

Гэхэ зуура комсо[...] на талаар хүтэлбэр[...] эдэбхиень дараха, ал[...] али бөөмэйлэн ямба[...] рин тэдэндэ зүбшэл [...] үүсхэл гаргабалнь, [...] рэгтэй. Энэ хадаа ал[...] саг соонь обёоржо, [...] үүргэ дээшэлүүлжэ, [...] эрилтэ табилга болоно [...]

Комсомолой табин ж[...] нэрэтэй түрэтэйгөөр у[...] мунизм байгуулагд[...] оруулхаар бэлэн байh[...] комсомолшууд аха [...] ээм түшэн, ажалай ба[...] гаргажа, коммунис үзэ[...] нангин замаар алхаа[...]

Д. БУ[...]
КПСС-эй Зэдын ра[...] секр[...]

Ленинэй орденто Улаан-Үдын локомотив-вагон заhабарилгын заводой коллектив табан жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байна.

Түрүү цех, бригаданууд предприяти дээрэ олон. Илангаяа вагон заhабарилгын комбинат заводойнгоо дамжуулгын Улаан тугые алдангүй ябана. Тэдэнэр түсэбhөө гадуур олон вагон заhабарилжа гаргаа. Петр Кравцовой ударидадаг комсомолшууд-залуушуулай бригада илангаяа шалгарна. Тиихэдэ Екатерина Толстых гэгшын ударидадаг шэрдэгшэдэй участок халаан, үдэр бүриингөө нормо ходо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: вагон заhабарилгын комбинадай түрүү хүдэлмэришэд В. И. Ермаков, В. Зеленчук.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

РЕПОРТАЖ

СУУТА БРИГАДЫНХИД ТҮРҮҮЛНЭ

Май hарын гараhанhaa хойшо үдэр бүри hалхилан хүйтэржэ, тарилгын хүдэлмэридэ нилээдгүй түбэг ушаруулна. Тиигэбэшье Пограничнa совхозой таряашад Хяагтынгаа аймаг доторo эгээл түрүүлэн шахуу газар хахалалгаяа эхилээд, мүнөө шэниисэеэ богони болзорто тарижа дүүргэхын тула эршэтэй тэмсэл ябуулжа байна. hүүлшын долоон үдэрэй турша соо тус совхоз 2309 гектарта тарилга хэжэ, бүхы ороohото ургамалнуудай тарилгые майн 18 болотор эрхим шанартайгаар дүүргэхээр хараална. Эндэхи тракторна дүрбэн бригадын дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ нүхэр И. И. Ястребовай хүтэлбэрилдэг Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ тракторна бригадынхид түрүү hуури эзэлжэ ябана. Энээн тухай парткомой секретарь Н. Д. Хутаковтой хөөрэлдэhэнэй hүүлээр, бидэ баян ургасын түлөө тэмсэлэй хэгдэжэ байhан газар тээшэ зорибобди.

Хяагтын адагай тарянай тоог дээрэ үрэhэ ашаалжа байhан машина хүлеэжэ байхадамнай, агроном-семеновод Нина Найдакова бидэндэ шогтойгоор хандажа:

— Гансал таряалан тээшэ юунда харанат. Ургасын түлөө тэмсэл тоог дээрэhээ эхи захатай гээшэл. Харагтыш даа, манай эхэнэрнүүдэй хүдэлхыень. Эдэнэй ажалhaa тарилгын ябаса, үрэhэнэй шанар бага бэшээр дулдыдадаг ха юм, — гээд ороohо ашаха түхеэрэлгын дэргэдэ модон хүрзэнүүдые бариад тухашаржа байhан хэдэн эхэнэрнүүд тээшэ заана. Тиигээд магтаалтай hайнаар хүдэлдэг Ц-Д. Мункуева, Е. Капустина, Н. Рахматулина, Г. Кривогорницына гэгшэдэй нэрэ алдарые дурдаба. Эдэ эхэнэрнүүд ургаса хураалгын, үрэhэ хүрэнгэ сэбэрлэлгын ба бусадшье тухашаруу хүдэлмэриин үедэ ходол тоог дээрэ ажаллажа гарадаг улад юм ха. Мүнөө эдэнэр гранозан бодосоор үрэhэнэй таряа хордожо, нара hалхинда hэлгүүлэн дулаасуулхаhaa гадна, үрэhэ зөөжэ байгаа 4 машинануудые hаадгүй түргөөр хангана бшуу.

...Нэсэгэн добуунай шэлэ дугышаhан болдируухай харгыгаар ороohо ашаhан машина табилуулна. Тэрэниие жолоодожо ябаhан Глеб Малыгин тарилгын хүдэлмэри эхилhэн түрүүшын үдэрhөө габшагай hайнаар ажаллажа байhан магтаалтай.

— Харгын зайн холошье hаа, үдэр бүри 5—6 рейс хэжэ үрдинэбди. Эгээл шандааhатай шангаар ажаллаха сагнай үнгэржэ байна бшуу даа. «Хабарай үдэр жэл тэжээдэг» гэжэ таряаша улад дэмы хэлсэдэггүйл, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Жолоошод И. Попов, Ф. Гладких, Е. Степанов гэгшэд тарилгын агрегадуудые үрэhэ хүрэнгөөр таhалгарлагүй хангадаг юм.

Тэндэhээ зүүн тээшээ голлоходо, Тэргэтын-Ара гэжэ газарай уужам үргэн таряалан нэмжын харагдаба. Эндэхи полевой стан дээрэ агроном М. И. Олотов, тракторна бригадын бригадирай орлогшо З. Рахматулин гэгшэдтэй уулзабабди.

— Сагай уларилай hаатуулбашье, хабарай хүдэлмэри хурдан түргэнөөр хэгдэжэ байна. Бүхы тракторнууд хоёр халаанда хүдэлгэгдэнэ. Дабаанай хажууда Петр Казанцев Борис Поляковтой, Виктор Лоскутов Петр Поповтой ээлжэлэн, үдэртөө шэниисэ тарина, үдэшэндөө газар хахална. Мүн лэ эндэ Бадма Тулбуров, Николай Ганеев гэгшэд борнойлго хэнэ. Эдэнэр үдэр бүри нормоёо үлүүлэн дүүргэдэг байха юм, — гээд агроном Олотов таряалангай дундуур hубарилдан ябаhан тарилгын хоёр агрегат хаража: «Нечаев Шарипов хоёрой агрегадууд бүришье үндэр бүтээсэ түйлана...» — гэжэ нэмэбэ.

Тэрэ хоёр агрегат тооhо татуулhаар ойртожо, таряалан дундуур гараhан харгы дээрэ зогсобо. Энэ үедэ жолоошон Глеб Малыгинай машинаяа яаралтайгаар сеялкэнүүдтэ дүтэлүүлэмсээр транспортерой ута хоолойн үзүүрhээ алтан ороohон адхаран гоожуулагдана. Сеялкэшэд А. Игнатьев, Л. Протопопов гэгшэд үрэhэ хүрэнгэеэ газарта адхаруулхагүйе оролдон, жэгдээр тараана. Бидэ тракторист Виктор Нечаевтай хөөрэлдэбэбди. Хэды шэнээн бүтээсэ түйлажа байhан тухайнь hонирхоходомнай:

— Манай агрегат нарин зуруудтай сеялкэнүүдээр тарилга хэжэ байна. Нормын ёhoop 24 гектарай оронд 28—29 гектар талмайда шэниисэ таринабди. Эртын ороohото ургамалнуудые ойрын үдэрнүүдтэ тарижа дүүргэхын түлөө бултадаал хаба шадалаараа оролдоноолди даа, — гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Удангүй үрэhөөр дүүргэгдэhэн хоер-хоёр сеялкэнүүдые шэрэhэн тракторнууд холодон саашалбо...

Механизаторнуудай габшагай ажалые харахада, тэдээнтэй уулзажа хөөрэлдэхэдэ, совхозой нэгэдэхи отделениин тракторна бригадынхид урдынгаа солые нэрлүүлжэ байна. hүүлшын долоон хоногой туршада эндэхи 5 агрегат 1000 шахуу гектарта тарилга хэжэ, 1616 га шэниисэ тариха түсэбөө ойрын үдэрнүүдтэ дүүргэхэнь. Мүн хамтадаа 600 шахуу гектар обёос, гэршүүхэ тариха юм.

Тарилгын хүдэлмэриие богони болзорто hайнаар үнгэргэхын тула тус бригадада эмхидхэлэй-политическэ хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэнэ. Полевой станда социалис мүрысөөнэй гурим, хүдэлмэриин түсэб тодорхойгоор бэшэжэ үлгэгдэнхэй. «Альпинист» гэhэн транзистор дуугарна. «Манай совхоз табан жэлэй гурбадахи жэлдэ гүрэндөө 11 мянган центнер таряа худалдаха!», «Нэгэдэхи тракторна бригада гектар бүриин 9,5 центнер ургаса ургуулжа, бүхыдөө 20900 центнер таряа хураaха!» — гэхэ мэтын уряа лозунгнууд бэшээтэй. Гадна тус бригадада 9 хүнhөө бүридэhэн ниитын совет байгуулагданхай. Механизатор Н. Янчугай хүтэлбэрилдэг тус совет ажалай шанар хинаха, бүхы хүдэлмэриие саг болзортонь үнгэргэхын тула механизаторнуудай ажалые таарууу зүбөөр эмхидхэхэ болон бусад олон ашa туhатай хэрэгүүдые бэелүүлнэ. Иигэжэ ажахы дотороо түрүү, суутай Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэдэ хүртэhэн тракторна бригада нёдондо жэлэйхидэл адли баян ургаса ургуулхын тула шармайн тэмсэнэ.

Д. ДУГАРОВ,
манай корр.

СВЕРДЛОВСКО ОБЛАСТЬ. Асбест городто дүтэхэн ехэ барилгануудай эрбын бодохонь элеэр харагдана. Эндэ асбест шанаржуулха фабрика баригдажа байна. Энэ предприяти хэдэ миллион тонно руда угаажа шадаха юм.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фабрикын барилга дээрэ.

ТАСС-ай фото.

ТҮРҮҮШЫН ТУРШАЛГА ЮУ ХАРУУЛНАБ?

НОТ — мүн[...] саг[...] эрил[...]

Предприятинуудай арга боломжо, гол фондынуудые ашагтай hайнаар х[...]лэхэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ үгэлгые улам дээшэлүүлхэ эрилтэ КПСС-эй ЦК-гай сентябриин (1965 он) Пленум арадай ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй урда табиhан гээшэ. Үйлэдбэриие улам саашань хүгжөөхэ, нарижуулан hайжаруулха хэрэгтэ ажалые эрдэм ухаанай эрилтын ёhoop эмхидхэлгэ (НОТ) ехэ hуури эзэлнэ гэжэ Пленум дээрэ заагдаа hэн. Мүн партиин XXIII съездын баталан абаhан тогтоол дотор энэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдаа.

Ажалые эрдэм ухаанай эрилтын ёhoop эмхидхэхэ талаар Улаан-Үдын Железнодорожно районой предприятинуудта горитой хүдэлмэри хэгдэжэ эхилээ. Авиационно, локомотив-вагон заhабарилгын, «Теплоприбор» заводуудай коллективүүд эгээл түрүүлэн ажалаа эрдэм ухаанай эрилтын ёhoop эмхидхэжэ захалhан байна. Эдэ коллективүүд партиингаа хараалhан шухала зорилго 1965 онhoo бэелүүлжэ эхилээ.

Авиационно заводой коллектив 1965 оной түрүүшын хахадта НОТ нэбтэрүүлхэ бюро эмхидхэhэн, ажалые, мүн hүүлээрнь үйлэдбэреэ эрдэм ухаанай эрилтын ёhoop эмхидхэхэ совет байгуулhан юм. Заводой хүтэлбэрилэгшэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, ниитын организацинуудай түлөөлэгшэд тэрэ бюро, советтэ оролсоо. НОТ нэбтэрүүлхын тула хоёр гол шэглэл тодорхойлогдоо. Эгээл түрүүлэн участогуудай ажал эрдэм ухаанай эрилтын ёhoop эмхидхэхэ түсэб зохёогоо. Энэ түсэб зохёохын тула удаа дараалан хэдэн шалгалта, хүдэлмэри хэгдээ. Ажалай, үйлэдбэриин эмхидхэл шалгагдаа, хаана, ямар участогай дутагдал зайсуулха тухай элирүүлэгдэhэн байна.

Үйлэдбэриин эмхидхэл нарижуулан hайжаруулха эдэ участогуудта эдэбхитэйшүүлэй бригада бүридхэгдөө. Инженер, технигүүд, түрүү хүдэлмэришэдhөө эмхидхэгдэhэн эдэ бригаданууд шэнжэлгын ехэ хүдэлмэри хэhэн юм. Үйлэдбэриин, ажалай эрхэ байдал, эмхидхэл, үгэдэг үрэ дүнгынь, арга боломжонь дууhан тодорхойлогдоо. Эдэ бүгэдэ хүдэлмэри шэнжэлгэ хэhэнэй hүүлээр үйлэдбэриин, ажалай эмхидхэл, үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэ нарижуулан hайжаруулха, бии байhан арга боломжо хүсэд hайнаар хэрэглэхэ хэмжээн хараалагдаа. Иимэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэдэ тэрэнэй үгэхэ ашаг үрэнь тодорхойлогдоhон байна. hүүлээрнь ямар участогта НОТ нэбтэрүүлхэ түсэб зохёогдоо. Тэрэ түсэб заводой соведэй үзэмжэдэ табигдадаг, баталагдадаг байха юм.

Эгээл hүүлшын, түгэсхэхы хүдэлмэринь юуб гэхэдэ, НОТ нэбтэрүүлхэ түсэбөө бэелүүлгэ, тэрэнэй үгэхэ ашаг үрэ тодорхойлолго болохо юм. Участогуудай ажалые эрдэм ухаанай ёhoop эмхидхэхэ түсэб табиhанай hүүлээр бүхы цехэй, таhагай, заводой түсэб зохёогдоно.

НОТ нэбтэрүүлхэ албатан заводой үйлэдбэриин ажалай эмхидхэл нарин нягтаар шэнжэлжэ, тусхай түсэб зохёоhон гээшэ. Энэнь хоёрдохи гол шэглэл болонхой.

Нэгэ доро, удаа дараалан бэелүүлэгдэхэ бүхы хүдэлмэри, мүн хэмжээ ябуулга хараалhан НОТ нэбтэрүүлхэ түсэб заводто зохёогдоhон байна.

Шэнжэлгын, бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэхэ, эдэбхитэйшүүлэй бригаданuудые хүтэлбэрилхэ харюусалгата нүхэд баталагдаhан юм. Участогуудай ажалые эрдэм ухаанай эрилтын ёhoop эмхидхэхэ түсэбэй дүүргэлтын түлөө цех, таhагуудай начальнигууд, тэдэнэй орлогшонор харюусана. НОТ нэбтэрүүлхэ түсэб бэелүүлгэдэ заводой хүдэлмэришэд эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг.

Эдэ бүгэдын ашаар заводой коллектив баталан абаhан түсэбөө амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Үнгэрhэн жэлэй туршада НОТ нэбтэрүүлхэ түсэбөөр хараалагдаhан 255 хэмжээ ябуулга бэелүүлэгдээ. Тэдэнь 234,4 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ үгэhэн юм.

48 комплексно хэмжээ ябуулгаhаа бүридэhэн НОТ нэбтэрүүлхэ, мүн ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ холын хараатай түсэб нёдондо заводто зохёогдоhон байна. Энэ түсэб бэелүүлхэ заводой совет эмхидхэгдэнхэй. 43 хүнhөө бүридэhэн совет гурбан секцитэй юм. Гол, туhалбариин хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ болон захиргаанай хүдэлмэришэдэй ажал эмхидхэхэ, промышленна эстетикын болон үйлэдбэриин культурын, гурбадахинь — ажалай психологиин болон физиологиин секцитэй.

Үйлэдбэриин, ажалай эмхидхэлэй тусхай таhаг нёдондо заводто байгуулагдаа hэн. Энэ таhаг ажалые эрдэм ухаанай эрилтын ёhoop эмхидхэхэ түсэб бэелүүлхэ, тэрээнтэй холбоотой бүхы асуудал шиидхэхэ үүргэтэй. Гадна эдэбхитэйшүүлэй бригадануудай хүдэлмэри шалгаха, хүтэлбэрилхэ юм. Мүнөө авиационно заводой мэргэжэлтэд ажалые эрдэм ухаанай эрилтын ёhoop эмхидхэхэ ниитэ заводой түсэб зохёожо байна.

Локомотив-вагон заhабарилгын заводто НОТ нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри эрхилхэ совет байгуулагданхай. Тэрэ соведые заводой начальник эрхилнэ. Начальнигуудай хүтэлбэрилдэг соведүүд цехүүдтэ эмхидхэгдээ.

Технологууд, нормо зохёогшод, экономистнууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл соведүүдэй гэшүүд байха юм. Бүхы дээрээ 400 хүнэй хабаадалгатай цехүүдэй 31 совет эндэ хүдэлнэ. Тэдэнэй хүдэлмэридэ ажалай түрүүшүүл, хүдэлмэришэд, инженер, технигүүд олоороо хабаадалсадаг.

1967 оной туршада 4000 дурадхал заводто оруулагдаа. 1900 хэмжээ ябуулгаhаа бүридэhэн НОТ нэбтэрүүлхэ ниитэ заводой түсэб бэелүүлэгдэжэ байнхай. Тэрэнэй 1690 хэмжээ ябуулга дүүргэгдэжэ, 500 мянга үлүүтэй түхэригэй ашаг үрэ абтаа.

Цехүүд соохи шууяа бага болгохо, хүдэлмэришэдэй ажалладаг газарые зүбөөр гэрэлтүүлхэ, промышленна эстетикэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдана. Үйлэдбэриин 15.700 дүрбэлжэн метр талмай хүнэй нюдэндэ таарама шэрээр шэрдэгдэhэн, 1106 дүрбэлжэн метр талмай кафельна плиткээр, 602 дүрбэлжэн метр пол метлахска плиткээр хушагдаhан байна. Хоёр жэлэй туршада цехүүдтэ вентиляционно 86 түхеэрэлгэ, гэрэлтүүлгын 772 точко тодхогдоо. Тэрээнhээ гадна, НОТ нэбтэрүүлхэ түсэб бэелүүлэгдэжэ, үрэ дүнгөө харуулжа эхилээ. Нёдондо, 1966 онойхитой сасу[...] лай бүтээсэ 1,7 процен[...] hэн байна.

Ажалай эрхэ байдал [...] техническэ эстетикэ нэбт[...] дэлмэриие ниитэ завод[...] ханай эстетическэ совет [...] нэ. Соведэй түрүүлэгш[...] ленна санитарна врач М. [...] hунгагданхай. Бүхы х[...] хүнhөө бүридэhэн бюр[...] юм.

Экономическа онол [...] үйлэдбэреэ хүтэлбэрил[...] «Теплоприбор» заводто [...] хандуулагдана. Тиихэдэ [...] дэм ухаанай ёhoop эм[...] тэ онсо hуури эзэлнэ. [...] дэй ажалладаг газарые [...] байлгаха, агаар сэбэр[...] түхеэрэлгэнүүдые ондо[...] дэндэ таарама шэрээр [...] лаар ехэ ажал хэгдээ. НО[...] хэ холын хараата түсэ[...] донхой. 1968—70 онуу[...] бэелүүлэгдэхээр харaa[...] түсэб дотор токарь, [...] слесарь-хабсаргагшадай [...] ратта зүбөөр эмхидхэ[...] ехэ анхарал хандуула[...] ронно тоололгын «Волга[...] мокопир» гэжэ машин[...] ческа документаци бүр[...] арга гэхэ мэтэ хэрэглэ[...]

Үйлэдбэриин «Бур[...] нэгэдэлэй, Улаан-Үдын [...] комотивна депонуудай [...] лективүүд ажалые э[...] эрилтын ёhoop эмхи[...] асуудалнуудые муу [...] нэ.

НОТ нэбтэрүүлгын за[...] шэл тухай дээрэ [...] бүхы предприятинууд [...] наар ябуулна гэхын ар[...] эмхи, барилгын орг[...] [...]

А. [...]
КПСС-эй Желе[...] районой пропаг[...] транспортна табан[...]

БУРЯАД ТАЛЫН ДУУШАН

ГАЙХАМШАГ УРАН ЗУРААША

Цыренжап Сампилович Сампилов Буряадай гайхамшаг уран зурааша байһан юм. Тэрэ хадаа «Таладахи инаг дуран» гэжэ зураг 1927 ондо бүтээжэ, анха түрүүн алдаршаа. Энэ зохёолойнь маяг хэлбэри, шанар шэнжэ тухай уншагшадта нилээд элихэнээр һанагдана бэзэ. Удхань ямар тодо һонор бэ! Ужам талын дунда урагшаа дабшажа ябаһан хоёр инагай образ тэндэнь яларма гоёор харуулагданхай. Ара таладань хүхэ ногоон дэлхэй болон сэгээн сэнхир огторгой аргагүй тааруу зохидоор зурагданхай. Анханда баяшуулай барлаг ябаһан хүн аад, Совет засагай үедэ өөрынгөө бэлигэй аша туһаар Цыренжап Сампилов дурсагдаһан зурагаараа бүхы орон доторoo, мүн хилын саана мэдээжэ болоһон юм. Удаань бусадшье гайхамшаг зурагуудаа бүтээжэ, арадай уран зурааша гэжэ алдаршаа бэлэй.

Ц. Сампилов Эхэ оронойнгоо дүлэтэ патриот байһан юм. Тэрэ хадаа Москва хотые хамгаалха хатуу шанга дайн байлдаанай үедэ хүн зонойнгоо бэлэг сэлэгүүдые абаашажа фронт ошоо һэн, немец булимтарагшадһаа сүлөөлэгдэһэн Нарофоминск хото ошожо үзөө һэн. Һүүлээрнь «Фашис добтологшодой мүрөөр» гэжэ зураг бүтээгээ. «Дайсанай ара талада морин сэрэгшэдэй оролго», «1941 оной декабрь һарада морин сэрэгшэдэй добтолго» гэһэн томо зурагуудые зураа. Эдэнь патриотическа тон гүнзэгы удхатай. Агуу ехэ дайнай ара талада тэмсэжэ, хүдэлжэ байһан хүнүүд тухай олохон зурагуудые бүтээгээ. Улаан-Үдэдэ хэблэгдэдэг «Агитокнодо» айхабтар шударгыгаар хабаадалсаа.

Сэхыень хэлэхэдэ, Цыренжап Сампилов алишье үе сагта хододоо шударгыгаар хүдэлөө.

Тэрэнэй зураһан зураг бүхэнииинь адли гүнзэгы хурса удхатайһаа гадна, уран бэрхээр бүтээгдэһэн байдаг.

Арадайнгаа искусствые Ц. Сампилов тон һайнаар мэдэдэг һэн. Ушар тиимэһээ яһа, модон дээгүүршье олон юумэнүүдые һиилэн урлаһаниинь гайхалгүй. Арадай угалзануудые угаа бэрхээр мэдэдэг һэн.

Цыренжап Сампилов ан арьяатадые, адууһа мал мэргэн түргэнөөр зурадаг бэлэй. «Сампиловай морид» бүхы республика соомнай суурхаа бэшэ һэн гү. Тэдэнь туд тудтаа өөрын намтартай, өөрын аяг зантай. Баһа «эбэртэ бодо малынь» амиды мэтэнүүдээр үзэгдэдэг лэ!

«Уран зурааша хадаа амитанай газаа дүрсэ түхэлые харуулаад хизаарладаггүй, харин тэрэнэй али бүхы аяг зангые аргагүй шадамараар элирхэйлнэ» гэжэ уран зурааша Г. Павлов Сампилов тухай бэшэһэн байха юм. Теэдшье алдарта уран зураашын бүтээлнүүдые ажаглан харахадаа, колхозой түрүүлэгшэ гү, али адуушан өөрынгөө һурэгһөө зурагдаһан хурдан гүйгөөшэдөө абаһаар танидаг һэн.

Ц. Сампиловай зохёолнуудай онсо илгаань үшөө юуб гэхэдэ, тэдэнь диилэнхидээ мүнөөнэй ажабайдалые харууланхай. Удхынгаа талаар ехэ һонор, тодо хурса. Жэшээнь, «Монголой партизанууд» гэжэ зурагынь арадай хубисхалай темэдэ зорюулагданхай. Тэрэниие бүтээхын тула уран зурааша нилээд удаахан Монголой Арадай Республикада хүдэлһэн юм.

Социалис революциин болон гражидан дайнай темэнүүдээр олон юумэнүүдые бүтээһэн. 1939 ондо Москвада Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкэ түхеэрэлсэжэ байхадаа, «Бурят-Монголой партизанууд» гэжэ гоё панно хээ. 1945 ондо «Соведүүдэй засагай түлөө» гэһэн томо зурагаа бэлдээ. Эндэнь Байгал шадарай партизануудай эрид зоримгой дабшалта, шэн баатарлиг зориг харуулагданхай. Энээнтэй дашарамдуулан, «Эрхэ сүлөөтэ Буряад орон» гэжэ 1928 оной зурагыень яажа мартажа болохоб. Улаан туг дээрэ үргэжэ, урагшаа дабшаһан хоёр эмээл моритод эндэ зурагданхай. Тэрэниие һажаалгажа гэхэ юм гү, оперо, балетэй театрай армаг дээрэ тодхогдоһон эмээл моритод шудхагдаа юм.

Мүн «Ленинскэ десятина», «Ликбез», «Автомобильтай эмээл моритын уулзалга», «Агууехэ хубилалтын жэл» болон бусад зурагуудынь коллективизациин үе сагые үнэншэмэ тодоор элирхэйлээ.

Тэрэшэлэн угаа олон портредүүд бии. Тэдэнэй дунда «Хонишон Санжеевтэ М. И. Калинин орден барюулна» гэһэн зурагынь онсо шалгарна. Эндэ эрхэ сүлөөтэ хонишоной, мүн гүрэниие толгойлогшын образ хурсаар тодорхойлогдонхой.

Цыренжап Сампилов хадаа совет болон монгол хани барисаа бэхижүүлгэдэ хубитаяа ехээр оруулаа. МНР-тэ олохон зурагуудые бүтээжэ үгөө.

Цыренжап Сампиловай зурагууд манай буряад арадай гайхамшаг баялиг болоно. Тэдэнь хүн зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ мүнөөшье туһалжа байһаар.

И. ТУГУТОВ,
түүхын эрдэмэй кандидат.

Манай хөөрэлдөөн

«БУЛТАНАЙМНАЙ БАГША ЮМ ДАА...»

Буряадай залуу үеын уран зураашадай нэгэн Д-Н. Дугаровые Цыренжап Сампиловай баян дүй дуршэл өөрынгөө творчестводо тон ехээр харуулһан бүтээлшэдэй нэгэн гэжэ искусство шэнжэлэгшэд хэлэдэг. Энээн тухай тобшохоноор өөрөө хөөрэжэ үгэхыень манай корреспондент нүхэр Дугаровта хандаһан байна:

Тэрээнтэй хэһэн хөөрэлдөө доро толилобобди.

— Творчестводоо харуулһаншье гэхэдэ зүб юм ааб даа. Харин ганса бишье бэшэ, мүн бусад олон зураашад Цыренжап Сампилович Сампиловай шадабариһаа ургажа гараһан байнабди гэлсэдэг юм. Юуб гэхэдэ, манай үетэнэй, мүнөө буряадай дунда наһанай уран зураашадай, түрүүшынгээ алхам хэжэ эхилхэдэ, ахамад үбгэнэйминай творчествоһоо ондоо бидэндэ нүлөөлхэ тиимэ ехэ юумэн гэжэ байгаагүй һэмнай даа. Мэдээжэшье, мэдээжэ бэшэшье ганса нэгэн зураашадай ганса нэгэн һайн зурагууд байһаншье һаань, тэдэнэй бэелүүлэгшэдһээ һураха, зурагуудыень һажааха гэжэ оролдохоор авторнууд байгаагүй. Гансахан Цыренжап Сампилов лэ бэеэ даан ургаһан уран зурааша мүн байгаа. Илангаяа тэрэ национальна түхэл маягтай аад, энэ социалис удхатай зургаануудые бүтээлгээр айхабтар ехэ дүй дуршэлтэй байһан юм. Тэрэнэй энэ дуршэл мүнөөшье хүрэтэр хүсэд шэнжэлэгдээгүй гэжэ һананаб. Үбгэн өөрөө: «Минии зурагуудта буряад хубсаһатайл хүнүүд хадаа национальна шэнжэтэй болоно гэжэ зариман хэлэхэеэ һанадаг. Тиихэдэнь «Хонишониием» тэрлиггүйгөөр ухаандаа хараад үзыт гэгшэб»,—гэжэ хэлэһэн байдаг. Теэд Сампиловай зурагууд тэрлигшьегүйгөөр буряад байдаг лэ даа. Иимэ үндэһэ яһанай — национальна маягтай зураг бүтээгээл һаа, бидэ залуушуул Сампиловай заншалые өөһэдынгөө зохёолдо гаргажа шадаха байнабди гэжэ һанагшаб.

— **Ямар зурагуудыень тиимэ гэжэ һананат? Сампиловай творчествын тэрэ үндэһэн буряад зурагууд тухай хэлэхэгүй гүт?**

— Суута «Талын дуран» ааб даа. Дээрэ дурсагдагша «Хонишон», мүн «Бугуулишан»... олон лэ даа. «Эхэнь хамгаална» гэһэн зураг абаад үзэгты. Тэндэ хүн харуулагдаагүй болобошье, буряад тала нютаг тухай зохёол һонирхохот. Би Цыренжап Сампиловичай зурагуудай үшөө нэгэ шэнжэ тухай хэлэхэ гэжэ яранаб. Юуб гэхэдэ, хараад хөөрэхэдэ хүнгэн, тэрэнһээ уламжалан гүа һайхан тухай ойлгохо до туһалдаг зурагууд байдаг. Тиимэ зурагууд харагшада сэдьхэлэй һайхан баяр, удхын гүнзэгы мэдэрэл түхөөдэг, хүн зоной бэеэ олохо замда, ерээдүйгөө ойлгохо хэрэгтэ туһалдаг. Сампиловай зурагууд эгээл тиимэ зохёолнууд юм.

— **Саг харуулна ааб даа гэжэ уран зохёолшод, зураашад, композиторнууд ямар нэгэн искусствын бүтээл тухай сэгнэлтэ үгэхэ гэхэдээ, удхатайханаар хэлэдэг. Энэ талаар юун гэжэ хэлэхэ байнат?**

— Нэрэээшье саг лэ искусствын зохёолой шанга шалгагшадай нэгэн мүн гэгдэдэг тон зүб. Зарим зохёолнууд он жэлнүүдэй ошохо бури хуушардаг, хүн зондо аалихан мартагдадаг. Харин сагай үнгэрхэ бури һонирхолтойгоор үзэгдэдэг зохёолнууд байдаг. Цыренжап Сампиловичай зурагууд иимэ байхаһаа гадна, залуу үетэндэ улам ехээр дурлагдадаг. Арадаймнай үнгэрһэн сагай түүхэ, нютагай шэнжэ, Буряадай талын амисхаал дамжуулдаг хадаал иимэ ёһотой. Энэ талаараа Сампилов мүнөөшье залуу зандаа, мүн манай арадай сэдьхэлдэ хододоо залуугаар үлэнхэй гээшэ. Иимэ баяр эдлэхын тула бэлигтэй, ажалша байха ёһотой гэжэ бидэ залуушуулда ахамад уран зураашамнай жэшээ харуулна.

— **Мүнөөнэй буряад зураг Сампиловай үеын зураг хоёр тухай юу хэлэхэ байнат?**

— Энэ асуудалда харюусахадаа хөөрэлдөөнэйнгөө эхиндэ дурсагша Сампиловай творчествын нүлөөн тухай хэлэхэ болоноолби даа. Юундэб гэхэдэ, юрэнхы буряад зурагай уг Сампиловай зурагуудай традици хоёр бэе бэеһээ таһаршагүй холбоотой. Буряад зураг тухай хэлэхэ болоходоо Сампилов тушаа, Сампилов тухай хэлэхэ болоходоо буряад зураг тушаа хөөрэхэ ушартай болонобди гэжэ мэргэжэлтэд хэлэдэг. Энэ зүб. Юундэб гэхэдэ, Сампиловай зурагууд буряад зурагай бүхы маягые, түхэл шэнжые, буряад зурагай бүхы һайн һайханиие бэедээ абажа гараһан гээшэ. Тиимэһээ бидэ бүгэдэ Цыренжап Сампиловичые буряад зурагай үндэһэ һуури табигшадай эгээл түрүүшын ехэ амбан гэжэ нэрлэдэгбди. Сампиловые, ондоогоор хэлэбэл, буряад зурагаймнай классик гэнэбди.

— **Ахамад уран зураашые багшамни гэжэ Таниие хэлэдэг юм гэдэг?**

— Тиимэ даа. Би багшамни гэжэ тоологшоб. Бултанаймнай багша юм лэ даа!

САМПИЛОВ ТУХАЙ

…арадай уран зурааша-академик **А. ГЕРАСИМОВ**:
…жап Сампилов өөрын онсо маягтайгаар зурадаг хүн. …адай уран зурааша, омогорхол».

…арадай уран зурааша-академик **М. МАНИЗЕР**:
…пилов гүн гүнзэгы бэлигтэй юм. Тэрэниие үнэн зүр… …элнэб. Дурасхаалыень мүнхэлэн, дүрэ зурагыень …бүтээжэ, сэдьхэлээ ханабаб».

Немец уран зохёолшо **АННА ЗЕГЕРС**:
…пиловай зурагууд поэзеэр нэбтэрэнхэй».

…тэ скульптор, багшань **И. Н. ЖУКОВ**:
…пиловта багшалааб. Тэрээнтэй сугтаашье хүдэлөөб… …элхиин бэлигтэй, һүбэлгэн хурса ухаатай, оролдосо… …хүн юм».

…-эй искусствануудай габьяата ажал ябуулагша **Г. Е.**

…лов арадайнгаа дунда эгээл ехээр алдаршаһан, хүн… …уран зурааша юм. Юундэб гэхэдэ, арадайнгаа …е уран хурсаар, тон зүбөөр харуулжа шадаа.

…хэһэн бүтээһэн юумэ — далай ехэ. Хэтэ мүнхэдөө …гүй».

…зурааша тухай монографи бэшэһэн эрдэмтэ **Е. А.** …ОВА:
…жап Сампилович Сампилов Буряад оронoй совет ур… …кусствын түрүүшын хуудаһа нээжэ үгөө. Тэрэ хадаа …спубликануудта мэргэжэнги уран зуралгын үндэһэ …һан ахамад совет уран зураашадай зэргэдэ жагсана.
…вай хүхюу сэлмэг, мүнөөнэй ажабайдал харуулһан …д болон зурагууд арад зониие коммунис ёһоор хү… …, уран һайханай мэдэрэл хүгжөөлгэдэ туһална».

…ЕЙДЭ ОРОХОДОО…

(Залуушуулай һанамжануудһаа)

…дай суута уран зу… …иловай зурагуудта …бди. Эсэгэ оронoй …найм үедэ бүтээгдэ… …ь гүнзэгы удха ша… …сэдьхэл хүдэлгэнэ. «Бүрхэг үдэр», «Эх…

…дүүдай түрэ» гэһэн …сэдьхэл буляана.

…намар» гэһэн зу… …алиин гоё һайхан …ые эли тодоор ха…

…лов бүхы зурагууд… …зоноо магтажа. тэ… …алга дуугаа үнгэтэ …хангюурдаа бишү.

…Доодо-Тайлсын …й һургуулиинхид.

* * *

…илангаяа байгаа… …иие шадамар бэр… …хүнэй зүрхэ сэдь… …Эгээл һайн хү… …алын инаг дуран» …ураг дээрэ автор өөрынгөө хамаг шадабари, ухаан бодолойнгоо эгээл гүнзэгые яаха аргагүй зүбөөр элирхэйлжэ шадаа.

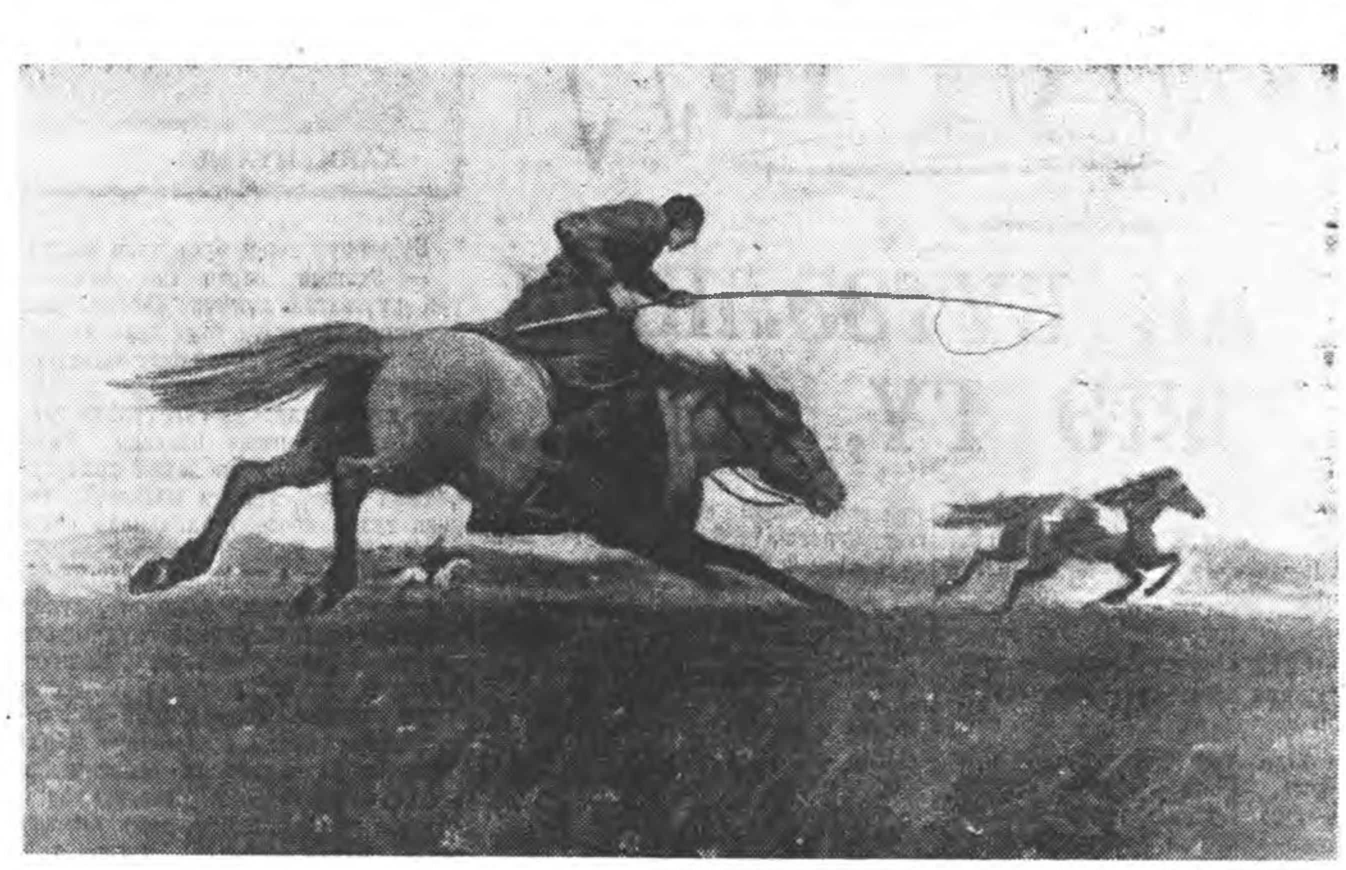
Буряад арадта иимэ бэлигтэй уран зураашын бии байһандань бидэ омогорхонобди.

Новосибирск хотын дээдэ һургуулиинхид.

* * *

Сампиловай зурагуудые харахадаа, заатагүй һанаандашни сэлгеэн талын һэбшээн бууһандал, ургы ногооной хангалтама һайхан үнэр хамарыешни эльбэһэндэл үзэгдэхэ юм… Нюдэнэйшни урда түрэл Агымни нэмжээ сагаан талануд зурыжа харагдаһандал болоод, алтан хараасгайн далараа толгойхонойшни тээ дээхэнүүр ниидэһэндэл һанагдаха юм. Эгээл энэ үедэ дахин һөөргөө нарай үхибүүн болошоод лэ, дуулим талын дунда дуу дуулажа ябаһайб гэжэ һанахаш…

Б-М. ЖАДАМБАЕВ,
Буряадай хүдөө ажахын институдай студент.

Ц. Сампиловай «УРГАШАН» гэжэ зураг. Ф. СОРОКИНОЙ фоторепродукци.

МҮНӨӨШЬЕ БИДЭНТЭЕЭ

Цыренжап Сампилович Сампилов, бидэнэй, мүнөө үеын уран зураашадай, уран зурагай хүшэр замда түрүүшынгээ алхам хэхэдэ туһалһан, эсэгэ шэнгеэр һанадаг хүмнай юм даа. Гарымни ганзагада, хүлымни дүрөөдэ хүргэлсэһэн хүн гэжэ Сампилов тушаа хэлэхэ зон олон байха.

Минии түрүүшын зурагуудые ехэ наринаар, ехэ удаан хараһыень би мартадаггүйб. Зураг зураха дуранһаа ондоо юумэн—мэргэжэл хаанаһаа намда тиихэдэ байха һэм даа. Энэ дутагдалыемни Цыренжап Сампилович хүрэһөөр лэ ойлгоод, шэрэнүүдэй үнгэ, байгаалиин зан ойлгожо һураха тухай хөөрэдэг һэн. Илангаяа хараад зуража байһан юумэнэйнгээ онсо илгаа, доторойнь байгаалиие гаргахын тула яажа оролдохо ёһотойб гэжэ заагша һэн.

Тэрэ үедэ Цыренжап Сампилович Буряадай уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ байгаа. Тиихэ үедөө өөрынгөө гайхамшаг зохёолнууд дээрэ хүдэлжэ, ниитын ажал ябуулжа сүлөөгүй байгаашье һаа, бидэ залуушуулдаа анхаралаа хандуулдаг бэлэй. Бидэ хаанашье ябаа һаа, юушье хээ һаа, багшатаяа холбоогоо таһалдаггүй һэмди.

Һүүлээрнь Эрхүүгэй уран зурагай училищада һуража байха үедөө аргатайл сагтаа Улаан-Үдэ ерэжэ, Цыренжап Сампиловичтай уулзахаяа яарагша бэлэйб. Хэжэ байһан хүдэлмэрээ харуулхаш. Юун гэгшэ ааб гэжэ айнгихан лэ хүлеэхэш даа. Тиигээд багшынгаа шэгтэ баярай тэмдэгэй бии болоходо хүхиһэндөө тэнгэридэ гараһан шэнги болохош. Цыренжап Сампилович бидэнэй зурагта шэнэ шэнжэ, хүгжэһэнэй тэмдэг алдангүй олоод, энээхэн шэглэлээ алдангүй хүдэлэ гэжэ заагша бэлэй. Тиигээд дээдэ һургуули тухай, ехэнүүд уран зураашад тухай хөөрэхэ. Москва, Ленинград, Киев гэхэ мэтэ ехэнүүд хотонуудтахи уран зурагай дээдэ һургуулинууд тухай хөөрэдэг һэн.

Ленинградтахи И. Е. Репинэй нэрэмжэтэ уран зурагай институдта һуража байхадаа тэндэхи ехэнүүд уран зурагшадай, мэргэжэлтэдэй, искусство шэнжэлэгшэдэй Цыренжап Сампилович тухай хэлэхэдэ, тэрэнэй зурагуудые магтахадань, баярлаһанаа мартагшагүйб. «Талын дуран», «Ургашан», «Бүрхэг үдэр» гэхэ мэтэ элитэ зурагууд тушаань тэдэ зоной магтаалай үгэнүүдые хэлэхэдэнь, өөрөө магтуулһанһаа өөрэгүй болодог бэлэйб.

Институдаа дүүргээд нютагаа яаража ерэхэдэмнай, багшамнай наһа барашаһан байгаа һэн. Гэбэшье Буряадай Уран зураашадай холбоондо Цыренжап Сампиловичай үеын байдалые, тэрэнэй хүдэлмэриие, тобшоор хэлэбэл, Сампиловай амисхаалые хододонь байлгаха гэжэ оролдогшобди. Энэ — аргагүй харюусалгатайгаар зохёол дээрээ хүдэлхэ, нүхэр ёһоной шүүмжэлэл, арсалдаан, үндэһэн буряад зурагай хүгжэлтын түлөө тэмсэл, залуушуулда туһалха ушар болоно.

Цыренжап Сампиловичай хэдэн зуун үнэтэ зурагууд уран зурагай музейдэ хадагалагданхай, тэрэнэй олонхинь мүнөө олоной үзэмжэдэ табигдаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ тэрэнэй зурагууд олониитыемнай угаа ехээр һонирхуулжа байна. Цыренжап Сампилович мүнөөшье бидэнэйнгээ дунда ябаһан шэнгеэр манай сэдьхэлдэ үзэгдэнэл даа.

А. САХАРОВСКАЯ,
уран зурааша.

ДУРАСХАЛ

„МҮРГЭДЭГ БУХА"

Ц. Сампиловай нүхэдэй хөөрөөнһөө

Хүнгэн машинатай хүнүүд Ивалгын заһамал харгыгаар тооһо бурьюулан, баруун тээшэ шэглэн. ехэ түргэнөөр шуумайна. Намар тээшэ боложо байһан үе байжа, тала гүбээнүүдтэ таряанай бухалнууд барсайна. Тэндэһээ мори тэргээр тарья зөөһэн хүнүүд харгы руу олон дайралдана.

Сэлэнгын аймаг соо гүрэндэ тарья тушаалга шамдуулха, культурно-гэгээрэлэй гуламтануудта туһалалсаха гэһэн даабаритай албанай хэрэгээр ошожо ябаһан хоёр хүнэй нэгэниинь «Улаан-Оронго» колхозой фермэдэ дүтэшэг, нуурай хажууда ябатараа, шоферто хэлэбэ:

— Нүхэр, машинаяа байлгал даа, энэ нуурта нугаһад һууна хэбэртэй, ойро зуура шалаагаа гаргажа ябая.

Эдэ хуушанай ангуушад — Цыренжап Сампилов Хоца Намсараев хоёр—машинаяа байлгажа гараад, шофертоёо гурбуулан нуур тээшэ ошобо. Буунуудаа һомолбо. Нуурай эрьеэр колхозой үхэр мал садатараа эдеэлэн бэлшэнэ. Батагана шумуул үсөөрһэн, атар сэнгүү үе болоһон янзатай.

Һая далижаад байһан гуужамар нугаһад буутай хү үзөөгүй тулаһаа, гэнэн хонгор янзаараа эрьеын захаар эдеэлнэ. Һүүлээ үргөөд лэ урдаа тонгоршоно, уһанай оёорһоо хорхой шабхай түүнэ. Буу барижа ерэһэн хүнүүд үни ажаглажа байнгүй, тэндэ «шалаагаа гаргаба».

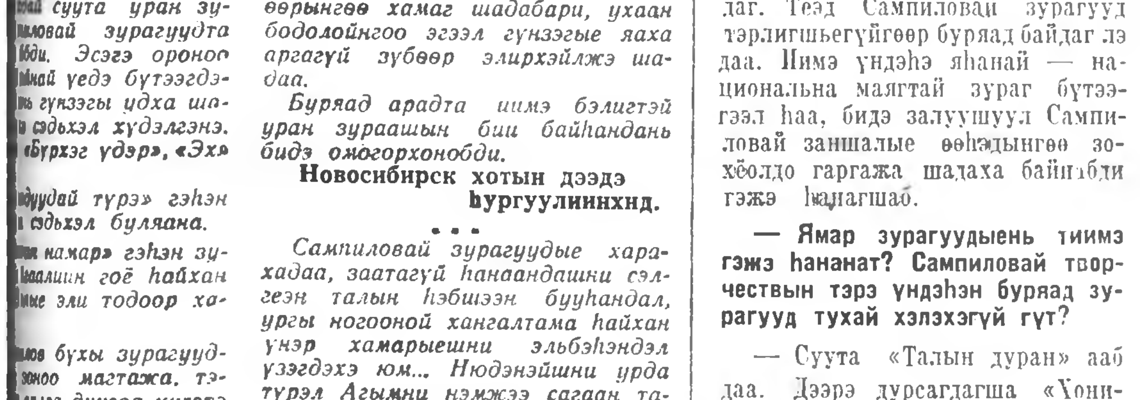
— Ээ даа, олон нугаһадһаа нэгэниинь шье унабагүй,—гэжэ шофер хүбүүн шамарлаһан янзатай дуугарба. Нугаһад хуу ниидээд, һөөргөө тэхэрингүй, ондоо нуурта һууба.

Тэндэ агнагшад хүн бүриин нэжээд шурхытэй машина тээшэ бусаба. Гэнтэ фермэ дээрээ мундуугаараа суурхаһан «мүргэдэг хүрин» гэжэ нэрэтэй болоһон буха бурхироод, сэхэ тэдээн тээшэ хүрэжэ ерэбэ. Улаан зубхитай уртай нюдөө хилалзуулан, хүлзэн шуухиржа, хүндэлдөөд байхадаа, һүрэөтэй ехэ бэетэй холмогор үүлтэрэй бухаһаа бүгэдэ айжа, машинынгаа саагуур шэбээлбэ. Харин тэрэ бухань айлгаһандаа хүхироод, хойноһоонь дахажа тойросолдобо. Айшаһан Сампилов машинынгаа хамар дээгүүр бултагашан: — Энээндэ алууланхаар — буудахам,—гэбэ.

— Болиишь, нюдынь тэһэлээ һаа яахабши! Колхозой буха алажархёо һааш, хоюулаа түлэжэ диилэхэгүйлди, — гэжэ Намсараев нүхэрөө хориод:—Машина соогоо ороё, тиихэдэмнай энэш фермэ тээшээ ошохо ёһотой,—гэбэ.

— Машиныемнай хүмэрисэ мүргэхөө зэһэжэ, урда хүлөөрөө газар малтажа байнал, үтэрхэн таража гүйлдэе,—гээд шофер хүбүүн тала руу гүйшэбэ. Сампилов шугы тээшэ харайгаа. Гансаараа үлэһэн Намсараев удаан тэсэхэ аргагүй болоходоо нуур тээшэ гүйбэ. Тэндэ нуур соо ойможо ороод байхадань, даһаһан буха эрьедэ тогтожо зогсобо. Модоной саана хоргодоһон Сампилов сүлөө ороходоо энэ ушаралые харуулха шэнэ зурагайнгаа хэлбэри тэмдэглээд абаба.

Тиигэһээр байтар, бухын харуулшан — наһатайшаг хүгшэн ерээд, мушхалаагай туухай нариихан бургааһаар шэрбэжэ, бухаяа айлгаад. фермэ тээшээ туужа ошоһон байгаа. Тэрьелэгшэ гурбан сугларжа, машинадаа һуугаад байхадаа. иигэжэ зүдэрһэн ябадалаа хүндэ хэлэхэгүй, томоотой гуримаар ябаха гэлсэһэн байба. Теэд Сампилов шэнэ шарж зураад байхадаа: «Энэ хадаа Хусые буха намнаад, нуур соо ээрэһэн үзэгдэл юм» гээд эжэлэнгүй хүндэ харуулжархидаг байһан юм.

УРАН ЗУРААШЫН ҮДЭРНҮҮД

Цыренжап Сампилович агнаха айхабтар дуратай хүн һэн.

Уран зураашын ажалай үдэр үүр сайхаһаа бүри урда эхилдэг байгаа.

Цыренжап Сампилович шатар наадаха дуратай бэлэй.

Ф. БАЛДАЕВАЙ зурагуудһаа.

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- *Ута солхообто дуратайшуул.*
- Шорон хурса мурнууд.
- Хилын саанаһаа мэдээсэл.

БУДАМШУУ

УРАН БҮТЭЭЛШЭД ГЭЭШЭ ГҮ, АЛИ...

Будамшуугай дан аргагүйгөөр хөөрэжэ захалхада, энэ хүйхэрнай үһан дээрэ үрмэ хүшөөжэ байнагүй юм бэзэ гэжэ һэжэглээд, гайхаһандаа:

— 6442 түхэриг хуушан мүнгөөр юм гү, али шэнэ гү?—гэжэ лаблабабди.

— Юуи үни мартагдаһан юумэ хэлэбэбта. Шэнэ мүнгөөр юм ааб даа!—гээд Будамшуумнай саашань хөөрэнэ.— Битнай түбһэн юумэнһээ гайхахаа болиһон хүн гээшэ аабзаб даа. Теэд тэдээн тухай дуулахадаа хүйтэн хүлһөө аршааб. Нээрээшье, хахад һара соо иимэ ехэ мүнгэ үбэртэлхэ гээшэмни, юрэдөө үнэншэлтэй. байна гү?.. Теэд тиимэ зон ябадаг лэ байна... һэшхэл гээшые мэдэхэгүйшүүлшни тэрэ һаршаганадаг саарһанай түлөө юунэйшье урда сэхэрлэхэгүй амитад юм байнал. Тэдэш үнгэржэ ерэхэдээ, ухэһэн хүнэй хуурсагшье онгилхол гээшэ ха. Иимэ хүнүүд арад зоной һайн һайхан мэдэрэлыешье хэрэглэн, баяжажа шададаг юм байнал!

— Зай, нюуса бэшэ юм һаань, хэлыт, хэд гээшэб эдэмнай?

— Нэрэнүүдыень хэлэхэм гү? —гээд Будамшуу зүрхэлбэ янзатай.— Буряадаймнай уран зураашадай дунда иимэ хүнүүд ябана. Дуулана гүт, уран зураашадай дунда!

Бидэшье гайхашабабди.

— Тиимэ, тиимэ. Уран зурагай фондын Буряадай отделениин мастерскойдо хүдэлдэг хүйхэрнүүд,— гээд Будамшуу нэрэнүүдыень тооложо захалба.—Пашков С. И., Щербаков В. С., Данилов Л. С., Намсараев П. С... Үшөө олон нэрэнүүд байха,— Будамшуу бидэндэ бүри олон зоной список харуулба.

— Дууланан лэ, танилшье нэрэнүүд бии юм байна. Теэд ямар ябадал гаргаһандаа, Будамшуу, танай дура гутааба гээшэб эдэ зон?—гэжэ асуубабди.

— Эдэнэр манай Буряад нютагһаа дайнай газарта унаһан баатар хүбүүдэймнай нангин дурасхаалые бузарлана!—гээд, Будамшуу бүри холоһоо хөөрэжэ эхилбэ,—Үшар юуб гэхэдэ, таанад намайгаа ажалайнгаа хэрэгээр Саянай шэлэнүүдһээ Витим мүрэн хүрэтэр ябагааршье, машинааршье, самолёдооршье ябадаг гэжэ мэдэнэ ёһотойт. Тиихэдээ дайнда унаһан хүбүүдэй дурасхаалда бодхоогдоһон хүшөөнүүдые нютаг бүхэндэ харадагби. Зариманиинь яһала зохидооршье хэгдэһэн байдаг. Теэд ехэнхинь нэрэ зүүһэн, холторжо, һандаржа һалажа байһан юумэд байдаг. Тээсгэн Бургалтайда ябахадам: «Иимэ «неэшэн» долоон үдэр соо тэдэ зураашадынь бүтээһэн юм. Мүнгэ ехыл сохёо гэлсэгшэ. Теэд энэ «неэшэниинь» һандаржа байнал даа!» —гэжэ наһажаал үбгэдэй хөөрэлдэжэ байхые дуулаа һэм. Памятнигууд бороо һалхин хоёрто һандаржа эхилээ гэһэн сошордомо дохёонууд минии почтодо Баргажанай, Бэшүүрэй, Хяагтын, Захааминай, Сэлэнгын аймагуудһаа ерэнхэй. Эгээ иимэ наһагүй яар яндан юумэнүүдые бүтээгээд, зураашаднай сошохоор ехэ мүнгэ абадаг байна. Тэрээниие бага гэжэ һанабал сүүдтэ үгэнэ!... Тиимэ даа, шамарлаһандаа сүүдтэ үгэнэ! һаяхан Тарбагатайн сельскэ Советэй түрүүлэгшэ Григорьев зураашан Щербаков хоёрой бэе бэеэ сүүдтэ үгэһэн хэрэг минии гарта ороо. Григорьев нүгөөдэдөө үлүү мүнгэ түлөөб, тэрэнээ тэхэрюулхэм бэнэ, Щербаковынь дутуу түлөө, тиимэһээ тэрэ мүнгым хүсэлдүүлэг гэнэ. Иигээд лэ эдэ хоёрой сүүдлэлсэһээр байтар Тарбагатай һууринда бодхоогдоһон «Эхын уйдхар» гэжэ хүшөөнь саһан һалхин хоёрто мэшээг углуулһан түгэсэгтэл адли болошоод байһан һурагтай.

— һэ, тиимэ хэрэггүй юумэ бодхоолгожо байхадаа яаһан хүтэлбэрилэгшэд гээшэб?—гэжэ бидэ гайхабабди.

— Тарбагатайнхидшье үшөө бараг. Тэдэш 1820 түхэригөө хлидэ эдюулээ. Харин Баргажанда юун болоо гэжэ һананат?—гээд Будамшуу миһэд гэбэ.—Тэндэхи XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозойхид 6442 түхэригөө мэхэшэдтэ бэлэглээл!

— Ай, яй-яй! Теэд энэмнай дайнда унаһан баатар хүбүүдэйнгээ нэрэ мүнхэлхын тула ажалшадай өөһэдөө суглууһан зөөринь ха юм!

— Тиимэ хари, тиимэл ха даа гэмшэлтэйл,—гэжэ Будамшуу тоншорооп абаба.—Колхоз тэрэ памятник бодхоолгохын тула Уран зурагай фондын Буряадай отделенитэй хэлсээ баталха ёһотой байгаа. Тиигээ һаа бага мүнгэ гаргашалха һэн. Харин уран зурааша Даниловай хэдэн туһамаршадтаяа Баргажан ерэхэдэнь, тэдээндэ мүнгэеэ сэхэ барюулба ха юм. Ганса Данилов бэшэ, бусад ондоошье зураашад хүдөө нютагта ерэхэдээ Уран зурагай фондһоо эльгээгдээб гэжэ мэхэлдэг байна. Тиихэдэнь ажахын хүтэлбэрилэгшэд тэдэнһээ үнэмшэлгэ эринэгүй...

— Теэд хүдөөгэй хүнүүд ехэ сэхэ, хонгор зон ха юм даа. Үнэмшэлгэеэ харуулагты гэхээ аягүйрхэхэдөөшье болохо!—гэбэбди.

Эдэ үгэнүүдыемнай дуулан гэхэдээ, Будамшуу бидэндэ сухалдан алдаба:

— һэ, таанадшье баһал... Эгээл иимэ гэнэн зоной үгы һаа, тэдэ мэхэшэдшье үсөөн байхал һэн даа... Ойлгыт, тэдэ хүтэлбэрилэгшэд хэдтэ юу хүүлэхэеэ байһанаа урид тархи соогоо бодохоо яанаб! Нангин хүшөө, хэтэ наһандаа һүр ехэтэй оршон байха баатар хүбүүдэйнгээ һүлдэ мүнхэлнэб, тиимэһээ мүнхэ юумэ хүүлэхэ ёһотойбди гэжэ бодохоо яанаб! Тэрэтнай неэшэн бэшэ ха юм. Чертёжоо харуулагты, түсэбөө харуулагты гэхээ яанаб? һэнтэргүй мэхэшэд тиимэ нарин ажалай бүтээлые хайр, цемент, хиринисэ гурбаар лэ ябталжархинал. Зэмсэгынь хүрзэ, лоом, һүхэ гурбан! Бэшэ ямаршье зэмсэг тэдэ тоохогүй! Алтаар үзэг бэшэнэбди гээд бронзо шабар хоёрой уйгааг ходижо няана! Иигэжэ арадые һэшхэлгүйгөөр мэхэлнэ.

Будамшуу хороо бусаланги зандаа.

— Эдэнии баран гэр бүлэтэй, үри хүүгэдтэй хүнүүд ёһотой. Эдэ дутынгөө хүнүүдтэ тэрэ хара мэхээр олоһон мүнгэсэ харуулхаяа эшэнэгүй гээшэ гү? Үнгэржэ ерэхэдээ арадай хара хүлһөө гаргажа суглууһан зөөрые архи болгожо һалгана. Иимэ муу мэхэшэ зон гэжэ зарим уран зураашад тухай хүнүүд мэдэнгүй, тэдээн тухай хододоо һайханаар сэдьхэжэ ябадаг хадаал иигэжэ мэхэдэнь ороно ха юм. Энэ һайхан сэдьхэлыень һамбаашалаад, жэшээнь, уран зурагай фондын штатна хүдэлмэрилэгшэ, уран зурааша Пашков. Хяагтын адагай сельскэ Советһээ 1963 түхэриг, тэндэхи ПМК-466 гэдэг барилгашадай профкомһоо 1000 түхэриг, Ехэ-Хүдэриин сельскэ Советһээ 400 түхэриг мэхэлжэ эдеэд байнал. Ехэ-Хүдэридэ тэрэ «неэшэнээ» бүтээгээшьегүй, нүгөө хоёр «неэшэниинь» хахаранхай, гахтанхай, мүнөө һандаржа байна. Пашков хэлсээ хэхэдээ Уран зурагай фондһоо эльгээгдэһэн хүм гэжэ худалаар үнэмшэлгэ харуулдаг байгаа!

Эдэ мэхэшэдэй иигэжэ бүтээһэн «скульптуранууд» искусствын зохёол боложо шадаагүй байхаһаа гадна, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда унаһан хүбүүдэймнай гайхамшаг баатаршалгын һүр һүлдые элирхэйлнэгүйл. Тиимэ тула тэдэнэймнай дурасхаал бузарлаһан «неэшэнүүд» гэжэ тэдэ памятнигууд зоной дунда хэлсүүлдэг болоо!

— Нээрээ ямар һэшхэлгүй зон гээшэб!

— Юу гайхааб та. Иимэ мэхэшэ хүн гээшэшни мүнгэ ехые сохихын тула юунэйшье урда тогтохогүй гэжэ хэлэнэ бэшэ гүб! Мэхэ гохо гарсахадаа бэрхэ гээшэнь айхабтар байдаг, —гэбэ Будамшуу.

— Памятник бүтээгээд, баяжажа болохо юм гэжэ бидэнэй ухаанайшье угта орохогүй байгаа,—гэжэ гайханабди.

— Иимэ нангин хэрэг тушаа иигэжэ сэдьхэхээ, наада захань нүгэлшөөхэ байналди. Баатар хүбүүдэйнгээ нэрэ мүнхэлхэ гэһэн нангин хэрэг бүгэдэ арадайнгаа бүтээжэ байхада, зурааша хүн һаа тэдэнэй энэ хэрэгтэ туһалха гэжэ оролдохо байгаа бэшэ гү?

— Таанад, иигэжэ һанаа юм аабзат даа. Харин тэдэтнай тиигэжэ сэдьхэхэ һэшхэлгүй зон гээшэл. Тиимэ амитад хара мэхээр олоһон мүнгэнэйнгөө түлөө сүүдлэлсэхэ байнал ха юм!—гээд, Будамшуу столоо удалжа, һүри һөөг бэшэг, зураг харуулна.

— Эдэ минии баримтанууд. Энэ уран зураашадтай уулзабал, Будамшуу уурлажа байна, хэрбээ Уран зураашадай холбоон, Уран зурагай фондын Буряадай отделени хоёрой тэдэ мэхэшэдэй амые татаагүй, шангаар хэһээгээгүй һаань, ондоогоор хөөрэлдэхэб гэжэ байна гээрэйгты,— гэжэ захиба.

Будамшуугай энэ захяае бидэ Уран зураашадай холбоон, Зурагай фондын Буряадай отделени хоёрой хүтэлбэрилэгшэдтэ, тэндэхи партийна, комсомолой, профсоюзай эмхинүүдтэ дамжуулбабди. Совет уран зураашын хүндэтэ нэрые бузарлажа ябаһан дээрэ дурсагдагша мэхэшэдэйнгээ амые татагты, нүхэд!

Эдэ мэхэшэд тухай манай уншагшадшье ойлгожо байгты.

А. АХАНЯНОВ,
Д. ЭРДЫНЕЕВ.

ХАНИ НҮХЭД.

Д. БАТУЕВАЙ фото.

Г. ЧИМИТОВ

ЭРЭ ТАХЯА

БАСНИ

Сэсэн улаан залаатай
Сэмсэгэр залуу эрэ тахяа
Сэбэрээрээ һүрэгтөө магтаалтай
Сэнгэжэ газаагуур ябаа.
Харсагын элихые хараһаар
Хашхаран дохёо үгөөдхинэ.
Дааһан һүрэгөө дахуулаад,
Далда газарта ороодхино.
Орооһо таряа олоһоор
Ооглон бэшэнээ ерүүлнэ.
Арюухан хатан дангинараа
Аргагүй ехээр хүндэлнэ.
Үтэлжэ үдэеэ ноохойлгоһон,
Үрөөһэн хүлөө доходшоһон
Хүгшэн нэгэ тахяагай
Хүрэжэ хажуудань ерэхэдэнь,
Задарюун мүнөөхи эрэ тахяа
Зангаа гэнтэ хубилган,
Хабһан хударнь тоншожо,
Хажуу тээшэнь намнана.
«Үзэмжэтэ һүрэгым гутааһан
Үйлөө харлаһан шабганса
Наар соогоо хэбтэхэгүй,
Найгарган ябахань жэрхэштэй...» —
Гэжэ омог эрэ тахяа
Гэмэрэн хараан гоншоно.
Харин тэрэ доходон
Хайрата хүгшэн тахяа
һалга болоһон тархидаа
һайхан бодол гүйлгэнэ:
«Үтэлһэн хойноо даража,
Үндылгэһэн баарһамни
Дальбараануудһаам анханай
Дан һүрхэйнь байһан юм.
Хоёр хүлтэ үримни
Хорёо соогоо ямбатай
Эрхим түрүү гэгдэһэн
Эрэ тахяа болонхой.
Олон нүхэдөө дахуулаад,
Омог юумэ ябанал даа...»
Үриеэ харан, харан,
Үтэлһэн тахяа урмашана.
Абынгаа, түрэһэн эжынгээ
Ашыень мартан годоорһон
Ахир зарим үринэрэйнь
Аашые хаража халагламаар.
Өөрынгөө түрэһэн үринэрэй
Өөдэгүй шэрүүн абарние
Эбгээл һайгаар хүлисэдэг
Эхын занда һүгэдэмөөр.

Эхилэн бэшэгшэдэй рассказуудһаа

Тободоржи ДАШИЦЫРЕН

ХАРГЫН ТАЛАА

Машинань эбдэрээд, тэдэнэр туужа ябаһан үнеэдһээ гээгдэшэһэн байгаа. Мүнөө ойһоо гарахадань, үүлэгүй хүхэ тэнгэри, алтаран шарлаһан намарай тала кабинын сонхоор харагдажа, Янжимын эдирхэн сэдьхэл хүдэлгэбэ. «Самолёдоор ниидэхэдэ иимэшүүл ёһотой даа. Энэ Мандал бэрхэл шофер байна» гэжэ гоёшоон сэдьхээд, тэрэ:

— Харыш, Мандал, наран оробол! Оройтохомни бэшэ гү? һаамһаа намайгаа бү хожомдуулжархи,— гэнэ.

Жолоошо хүбүүн басаган тээшэ харахадаа, тунгалаг нюдэеэ ехэ болгон:

— һанаандаа яаража, харгын зугаа дэлгэхэ забдагүй ябахым ойлгоногүй гүш? — гэбэ. Тиихэ зуураа, «машинынгаа бүхы шадал соо гүйлгэхыем Янжима оройдоо обёорногүй, өөрынь түлөө оролдохыем харанагүй ха юм» гэжэ урмаяа хухаран, тугаар машинынгаа эбдэрээд байгаашадал адли, баһал үгэ дуугүй болошоно.

Энэ үдэр залуу нүхэд туулгажа ябаһан малай тогтоһон газарта нээрээшье оройтожо ерээ һэн.

— Оо, һөө! Туугшаднай нилээн газараа хороожо, холохон ерээд тогтоол,— гэжэ, Мандал Янжимадаа урмашан хэлээд: «Юундэ хэншье маанадые угтажа гаранагүйб. Юрэдөө һэжэг түрэмөөр. һогтуунууд бэшэ юм бэзэ?» — гэжэ сэдьхэһээр, нүхэр басагаяа дахуулан, эзэн айлай гэр тээшэ ерэбэд.

—Байлши, Мандал, үнеэднай юундэ харагданагүйб? — гэжэ Янжима гэнтэ дуугарба. — Тэдэмнай алдаг-дашоогүй юм аабза?

Тэдэнэр үнеэдээ харахаяа гүйлдэбэ. Эзэн айлай хартаабхын хорёо соо үнеэд үгы, хаамжань эбдэрэнхэй, бута һүрэжэ унашаһан хэбтэнэ.

— Эдэмнай баһал архидаал даа! Үхэрнүүдээ алдаа! Ябая! — гэн. Мандал яруугаар хэлэжэ, эзэн айлай гэр тээшэ гүйбэ.

«Иимэ шэб харанхы һүни яаха гээшэбибди»,— гэжэ сошордуугаар һанан, Янжима баһа Мандалайнгаа хойноһоонь гүйлсэбэ. Тэдэнэр гэртэ оробод. Үхэр туугшад баран һогтуунууд. Намдаг бригадир гэрэй эзэн үбгэнтэй шашалдан, соохор мэдээтэй юумэ столой саана һууна.

«Энэ һогтууһаа һура болишье адли...»—гэжэ Мандал голхоронгёор бодоод:

— Янжима, ябая! Үнеэдээ хүсэе! —гэн, газаашаа гараад, машинаараа һөөргөө тэхэрижэ, харгыгаа мушхэбэ. Тиижэ ябахадаа «үнеэд юундэ бидэндэ дайралдаагүй гээшэб?—гэжэ гайхана.—Ондоо харгыгаар сушабалтай..?».

Огторгойдо одо мүшэд олоороо ялалзана. Зайн галай туяа һүниин харанхые сүмэ гэрэлтүүлжэ, холо һаруултуулна. Нилээд холо гүйлгэлдэһэн хойнонь зайн галай туяада үхэрнүүд тудагдажа, малай нюдэд балшаруу мэтэ ногөөноор ялагашалдабал. Янжима ябагалжа, тэдэнээ

тэхэрюулбэ. Мандал машинаараа захадалсана.

һүниин тэнгһээ үнгэржэ байхада, Мандал Янжима хоёр үнеэдээ тогтоошо айлдаа асаржа, хорёодонь хааба.

— Үглөөгүүр эдэнээ һаагуужабди. Мүнөө амарая,—гэжэ Мандал дуугарба. Теэд: «һүү! Юун гэжэ хэлэнэбши! Хожомоо эдэмнай һүеэ татажа хожоршохол. Үнеэдээ заал һаа мүнөө, энэ дары һаахабди!» — гэһэн харюу дуулахадаа: «Бүрил гоё. Бухэли һүни шинии хажууда унтангүй хонохоор бэлэнби. Ямар талаангаар үхэр алдагдажа, машинам эбдэржэ, би энэ Янжимын ойро удаан ябаха азада хүртэбэ гээшэбиб. Амилһан

Халаахай

УБАЙГҮЙДӨӨ ГОДООРОО...

— Намай танинагүй аалта? Ай, барһадии, таанадые таниҗал байнаб, — гэжэ бүдүүрхээд, хүл дээрээ тэмдэгэшэн, ээдэлдэһэн хэлээ шомшорбо.

Хэнтэй бараалхажа байһанаа нэтэрүү энэ бүдүүн хүн арайл ойлгоогүй гээшэ ха. Петр Ильич Гавриловые би үнишэй танихаб. Хэжэнгын аймагай «Первомайский» совхозой ахалагша ветврачаар хүдэлдэг юм һэмнай. Юундэ Хори ерээд, иимэ һогтуугаар шалижа, хашхаржа, хүндэлэндэ хүлөө табижа ябанаб? гэжэ ехэтэ гайхабаб. Аймгүйсэдкомдо хэрэгээр ерэһэн зон аманда орошогүй алмай үгэнүүдые дуулахадаа, һөөргөө гаража ошонод.

— Хабарай хүдэлмэриин халуун хаһада иимэ һогтуу хаанаһаа орожо ерэбэ гээшэбта?—гэжэ хажуудам һууһан нүхэрни шангаханаар асууба.

— Хаанаһаа?... Хадын саанаһаа,—гэһэн ёгто харюу үгэнүүд ёборгоноор дуулдаадхиба. Гаврилов бодоод, ганса хүл дээрээ байһандал гохоголзон, найгалзан, хүлөөгэй хүхэ эреэн бахын хоолойгоо шахажа байжа хашхарһандал дуулашаба.

Дяди Дамбын Дугардаан
Водкын туулмаг болошоол даа.

Шэнээн таһараад, һуугааша нүхэр бидэ хоёр газаашаа гарабабди. ДУК маркын машина соо хэншьеб тархяа гунхылгаад һажана. Энэмнай хэн гээшэб? Баһа һогтуу гээшэ гү? Гайхаба, тагнабабди. һэрюулһэмнай: Гавриловай жолоошон Бодров ха юм. Энээнэйнгээ урдаһаа тэрэ аан гэжэ амаа ангайха эрхэгүй юм.

— Хэлэһэн үгымни газаа тээ гэшхээд туршаарайлши, һүүлыш мушхахадаад, ажалһааш гаргажархихаб, — гэжэ Гаврилов занадаг зангадаг. Тиигээд лэ үгэ дууламгайхан Бодровынь үһан тулам Гавриловайнгаа хургаараа зааһан тээшэ машинынгаа жолоо залдаг болошоо бшуу. Энэ үдэршье үглөөнэй арбан сагһаа үдэшын 5 саг болотор хормойдоо һалхи хабшуулһан эзэеэ тээгээд, байлгаһан газартань байлгажа, үргэеэ бүлюудэжэ, хүнээр хэрэлдэхэдэньшье хоёр шэхэеэ таглаад, хоёр

ПРЕЗИДЕНТЫН УКАЗ

БРАЗЗАВИЛЬ. (ТАСС). Конгын (Киншаса) президент генерал Жозеф Мобутын указаар, «Жекомин» гэжэ горнорудна холимог компани гүрэнэй предприяти гэжэ тоологдохо болобо. Хойшодоо энэ компаниин бүхы акцинууд гүрэндэ хабаатай байха гэжэ Киншасын радио мүнөөдэр мэдээсэ.

«Жекомин» гээшэ зэд үйлэдбэрилдэг дэлхэй дээрэхи томо предприятинуудай нэгэн, мүн Африкада Замбиин һүүлээр хоёрдохи һуури эзэлдэг. 1966 ондо энэ компани 317 мянган тонно зэдэй руда абаһан юм. Мүн бүхы капиталис оронуудта абтадаг радиин 90 процентые, кобальтын 60 процентые энэ компани үйлэдбэрилдэг байна.

Чехословакиин Компартиин ЦК-гай Президиумэй заседани

ПРАГА. (ТАСС). ЧТК агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Чехословакиин Компартиин ЦК-гай Президиумэй заседани болобо. ЧССР-эй гүрэнэй эрхэ хуулиин проект бэлдэхэ комитет эмхидхэн байгуулхыень правительствада һанамжалан дурадхаа. Тэрэ проект гол түлэб 1968 оной июниин һүүл болотор бэлэн болохо ёһотой.

Энэ оной майн 12—13-най үдэрнүүдтэ болоһон партиин районо, городской ба областной комитедүүдэй нэгэдэхи секретарьнуудай зүблөөнэй дүнгые Чехословакиин Компартиин ЦК-гай Президиум согсолон гаргаба. Хүгжэлтын зүб шэглэл бэхижүүлхэ һанамжануудай адли байһые, демократизацине Компартида, социализмда эсэргүүгээр хэрэглэхэ гэһэн һэдэлгэдэ эсэргүүсэхэ шухала байһые зүблөөн баталан харуулаа гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

Чехословакиин Компартиин ЦК-гай Президиумэй үүсхэлээр ерэхэ неделидэ гүрэн доторхи хэдэ хэдэн предприятинууд, заводуудай заводской комитедүүдэй түрүүлэгшэнэрэй зүблөөн болохоёо байна. Промышленностьдахи барилга ба харгы замдахи байдал тухай, тэдэ һалбаринуудта партиин хэдэг хүдэлмэри тухай асуудалнууд зүблөөн дээрэ хэлсэгдэхэ юм. Энэнь Чехословакиин Компартиин май соо үнгэргэгдэхэ Пленумдэ бэлэдхэл болохо байна.

Партиин политикын талаар «Руде право» газетын редакциин баримталдаг ажал ябуулга тухай асуудалнууд Чехословакиин Компартиин ЦК-гай Президиумэй заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

«Руде право» газетэ партиин хараа шэглэлые бүри эли тодоор, шуул сэхээр элирхэйлэн харуулха, партиин хараа шугамые залан баримталха, үдэр бүриин ба юрэнхы байдал тухай хурсаар бэшэхэ, социализмда эсэргүү этэгээдүүдэй хорото һэдэлгэнүүдые балшыса элирүүлэн сохихо ёһотой гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдэбэ.

Японой эрдэмтэдэй буруушаалга

ТОКИО. (ТАСС). «США-гай уһан доогуур ябадаг атомна онгосонууд тонилог! Японой портнуудта американска атомна сэрэгэй корабльнуудай орохыень хорижолхо!» гэжэ 1700 эрдэмтэдэй гараа табиһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

«Суордфиш» гэжэ американска атомна онгосын эндэ ерэһэнэй уршагаар Сасэбо порт шадарай уһанда радиоактивностинь ехэ болоо. Японой портнуудта сэрэгэй атомна корабльнуудай оролго энэ оронои арад зоной байдалда, мүн эб найрамдалда тон аюултай байна гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Японой амгалан байдал дайнай уршагта дайрагдажа байһыень энэ ушар гэршэлнэ гэжэ эрдэмтэд тэмдэглэбэ. Энээнэй түлөө Японой правительство харюусаха ёһотой гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ

«Правда Бурятии» газетын үнинэй хүдэлмэрилэгшэ, ажалшадай бэшэгүүдэй таһагые даагша, СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн

ГРОМОВА ТАМАРА ВАСИЛЬЕВНАГАЙ

удаан үбшэлжэ наһа бараһантайнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Журналистнуудай холбоон, түрэлхид болон дүтынхидтэнь гүнзэгы шаналалаа мэдүүлнэ.

САГАЙ УЛАРИЛ

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха. Баруун хойноһоо шангашагаар һалхилха. Хойто аймагуудта 4—9, бэшэ нютагуудта 9—14, Улаан-Үдэдэ 10—12 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Республикын хонишодой мүрысөөн» гэһэн рубрика доро материалнууд. «Республикын ажалай алхам» — информацинууд. ТАСС-ай материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «һалхинда хиидэһэн мүнгэн» — Г. Ивановой статья. «Түрэл армидаа» гэһэн Н. Соболевой корреспонденци. Редакцида ерэһэн бэшэгүүд. «КПСС—интернациональна парти» гэһэн АПН-эй статья.

Гурбадахи хуудаһанда: «Буряад талын дуушан» гэһэн тусхай хуудаһан. Буряадай уран зурааша Ц. С. Сампиловай түрэһөөр 75 жэлэй ойдо зорюулагдаһан материалнууд. Хилын саанаһаа ерэһэн мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Субботний огонек».

Гор. Улан-Удэ, типография Управления ... вете Министров БурАССР.

Н-04490.